СОВЕТ ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД! ОЛОНИИТЫН ДУНДА ЭМХИДХЭЛЭЙ, ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛАГТЫ! ХОЙРОГ НОБШО ЯБАДАЛ УСАДХАН ҮГЫ ХЭГТЫ, АЖАЛШАДАЙ ЭРИЛТЭ ХЭРЭГЛЭМЖЭДЭ АНХАРАЛТАЙГААР ХАНДАГТЫ!

(КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА).

...тхы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 261 (10322) | 1963 оной ноябриин 3, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

3 һара урид

...ргын суута басаган Цыр...тыповагай ажал хүдэлмэ...й газетэнүүдтэ яһалашье ...һэн байха. Тиигэбэшье, ... тухай, ажал хүдэлмэри ... бишыханаар мэдээсэхэ ... табигдана. Цырма Лык... Хориин үйлэдбэриин уп...ин «Коммунизм» колхоз...дохи жэлээ һаалишанаар ... зуураа (дунда һургуу...рһэн) малшан болоо һэн ...нютагтаа урдань үзэгдөө...жалта туйлажа байнхай. ...бяһан үнеэдһээ түхэрээм ... хамтадаа 25 мянган литр ...а социалис уялга үшөө ...ной эхеэр абаһан юм.

...юһэ һарын дүн гарга...ырма Лыктыпова бүхыдөө ...ган литр һү һаагаад бай...жэлэйнгээ уялгые 3 ...урид дүүргэө. Энээниинь ...үхэндэ хубаабал, 2050 ...тэнэ.

...лэй дүүрэтэр үнеэн бү...һү һаалгаяа 2400 литртэ ... хүргэхэ байхаб,—гэһэн ...лга хараалаа.

...а һаалишанай хэлэһэнээ ...лэ, зориһондоо хүрэхэ ...нь этигэнэбди.

Б. Лайдапов.

★ ★

Эгээ мүнөө ниитынгээ малай үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ байһан ехэ сүлөө забгүй үе ха юм даа. Гэбэшье зарим бэрхэшүүл малайнгаа байра байдал үни хада, үшөө дулаан байхада бэлдэжэрхинхэй, түрүүшын хүйтэнөөр малаа үбэлэйнгөө байрада оруулжа үрдидэг шуу.

Тэдэ бэрхэшүүлэй нэгэн—республикын суута малшан Даши-Цырен Дымбрылович Дуринов болоно. Энэ нүхэр Зэдын управлениин Борьёогой совхозой Тасархайн 2-дохи фермын ахалагша хонишон юм. Даши-Цырен Дымбрыловичэй хонидой хашаануудынь дулаалагданхай, сагаадагданхай, нарай хурьгатай хонидые түлтэйнь тус тустань хааха хаамагууд хүсэд хүрэхөөр бэлэн болонхой.

Түрүүшын үедэ малдаа эдюулхэ үбһэ, зеленкоёо бууса шадараа шэрэжэ һүрилэнхэй.

Январь, февраль соо хонидоо хурьгалуулхаар хараалжа бүхы эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Д-Ц. Д. Дуриновай ажал хүдэлмэри тухай фермые даагша нүхэр С. С. Мункуев һонирхожо байна.

И. Осетровой фото.

★ ★ ★

Һайн жэшээ

Николай Прокопьевич Васильев Охин Булагай совхозой 2-дохи отделениин механизатор юм. Бусад үетэн механизаторнуудһаа өөрсэ ондоо хүн бэшэ. Зүгөөр хэһэн лэ юумэеэ тон ханалгатайгаар, үнэн зүрхэнһөө оролдон бүтээжэ ябадаг нүхэр юм.

Нүхэр Васильев ургаса хуряалгын үедэ «СК-3» комбайнаар тараа хадажа, үдэр һүниие илгангүй ажаллаа. Нормоёо дүүргэһээрээ хизаарладаггүй байһан. Иигэжэ хуряалгын халуун хаһада өөрынгөө машинаар 630 гектарай тараа хуряагаа, 3500 шахуу центнер орооһо сохижо, совхоздоо тушаагаа. Энэнь эт-делени соогоо эгээл ехэ дүүргэлтэ болоно.

Хуряалгын дүүрэмсээр малай фермэдэ ошожо хүдэлһүү, тэндэ минии хэхэ юумэн хэзээшье байха ёһотой гэжэ хүтэлбэрилэгшэдтөө хандаа һэн. Тэрэ үүсхэлыень бригадын хүтэлбэри һайшаагаа. Мүнөө нүхэр Васильев Береговая нютагтахи фермын үнеэдэй байрада бүлэг нүхэдтэеэ үнеэ һааха «ёлочко» түхэлэй түхеэрэлгэ тодхожо байна.

Николай Прокопьевичой хүтэлбэрилдэг бригадаархин тэрэ түхеэрэлгэеэ тодхожо дүүргэнтээ шахуу, һаяар тэрэнь хүдэлжэ эхилхэнь. Өөрынгөө мэргэжэл шадабариие, ниитынгээ малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, тэрэнһээ абтаһан продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха хэрэгтэ зорюулһандань тон баясамаар.

И. Ткачев,

хүдөө бэшэтшэ.

Мухар-Шэбэрэй управлени.

Даабаря ходо үлүүлнэ

... хэрэгсэлнүүдые гар...ировэй нэрэмжэтэ за...д ажалай шэнэ ам... Агуусхэ Октябриин ...й ойе угтажа байна. ... байгша оной 10 һа...эб хахад һараар, ок... түсэб 3 үдэрөөр урид ...дүүргэө. Мүрысэгшэ...үү зэргэдэ Алла Ива...Казакова, Вера Нико... Васильева гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг халаан ябалсана. Тэдэнэр даабаря эрхим шанартайгаар хододоо үлүүлнэ.

Тэрэшэлэн нүхэр Пидай гэгшын хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай бригадынхид шаажанай холисо бэлдэлгэ дээрэ һайн амжалта туйлана. Гадна бэлэдхэлэй участогайхид муу бэшээр ажаллана.

Заһабарилгын механическа участогһаа слесарьнүүд С. Д. Истомин, А. А. Стяжкин, М. С. Чебунин гэгшэдэй оролдосото ажал тэмдэглэмээр.

Мүнөө заводой хүдэлмэришэд ажалайнгаа вахта үргэлжэлүүлһээр.

И. Портнягин,

заводой парторганизациин секретарь.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Урда-Ураалай совнархозой Челябинска трубопрокатна заводто трубоэлектросварочна цех болзорһоонь урид барижа дүүргэһэнэйнгээ, мүн газ болон нефть дамжуулдаг 1020 миллиметр диаметртэй соргонуудые амжалтатайгаар бүтээдэг болоһонойнгоо түлөө илангаяа ехээр шалгарһан 99 хүдэлмэришэд, инженер, техничүүд болон алба хаагшад СССР-эй орденууд болон медальнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1963 оной ноябриин 1-нэй Указаар шагнагдаа.

Суванна Фумын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан уулзалга

МОСКВА, ноябриин 1. (ТАСС). Москвада ерээд байһан Лаосой коалиционно правительствын премьер-министр принц Суванна Фумын хүндэлэлдэ зорюулан, Советскэ правительство мүнөөдэр уулзалга хээ.

Советскэ талаһаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, бусад тусхай тушаалта хүнүүд уулзалга дээрэ байлсаа.

Н. С. Хрущев принц Суванна Фума хоёр уулзалгын үедэ үгэ хэлээ.

Н. С. Хрущев Ги Моллетэй уулзаба

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущев Франциин социалис партиин генеральна секретарь Ги Моллетэй октябриин 31-дэ уулзажа, тэрээнтэй хани ёһоор хөөрэлдөө. Ги Молле СФИО-гой делегацииие толгойлжо Москвада ерэһэн юм. (ТАСС).

Республикын хүн зоной ажаһуудал саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис. Республикын Верховно Соведэй

ТОГТООЛ

КПСС-эй XXII съездын, партиин ЦК-гай ноябриин, июниин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор, республика доторнай хүн зоной ажаһуудалай хангалгые һайжаруулха талаар һүүлэй жэлнүүдэй туршада тодорхой хүдэлмэри хэгдээ гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ. Гансахан 1962 ондо гүрэнэй зөөриин, тэрэшэлэн хүн зоной болон гүрэнэй урьһаламжын ашаар республикын городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта 160578 дүрбэлжэн метр талмайтай гэхэ гү, али 5360 шэнэ гэр байра баригдажа, ашаглагдаһан байна. Тэрээнһээ гадна, хүдөө нютагуудта олон зуун гэр байрые колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, интеллигенци барижа ороо.

Долоон жэлэй түсэбэй дүүргэлтын үедэ хүн зониие коммунальна болон ажаһуудалай талаар хангалга саашадаа хүгжөө. Жэшээлхэдэ, 1959—1962 онуудай туршада городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта уһа дамжуулдаг 42,7 километр утатай соргонууд табигдаа, мүн 12,2 километр ута канализаци хэгдээ. Улаан-Үдэ хотодо трамвайн ябаха хоёрдохи ээлжээнэй харгы баригдажа дүүргэгдээ, уһа сэбэрлэхэ барилганууд, канализациин главна коллектор ашаглалгада үгтөө. Эдэ жэлнүүдэй туршада бүхы аймагууд болон районуудай түб тосхонууд электрижүүлэгдэһэн байна.

Һүүлшын дүрбэн жэлэй туршада нютагай Соведүүдэй мэдэлэй гэр байрануудые заһабарилха талаар горитойхон хүдэлмэри хэгдээ.

Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалга элитээр һайжараа. 1959 онтой жэшэбэл, 1963 ондо хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха хүдэлмэриин юрэнхы хэмжээн хоёр дахин шахуу ехэ болоо. Городуудта, аймагууд болон районуудай түб тосхонуудта, хүдэлмэришэнэй болон хүдөө тосхонуудтахи ажаһуудалые хангадаг комбинадуудай мастерскойнуудай захил абадаг пунктнуудай тоо 132-оор нэмээ. Мүнөө бүхы дээрээ элдэб янзын комбинадуудай, мастерскойнуудай, ателье болон захил абадаг пунктнуудай тоо 440-һөө үлүүлнэ, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта ажаһуудал хангадаг 272 предприяти бии юм.

Хэлхеэ холбооной Буряадай управлениин предприятинуудта радио заһабарилдаг 7 мастерской болон телевизионно ателье нээгдээ, 2 нүүдэл радиомастерской эмхидхэгдээ. Тэдэнэй хүдэлмэриин хэмжээн 1959 онойхиһоо 2 дахинһаа үлүүгээр ехэ болоо.

Автомобильна транспортаар, трамвайгаар хүн зониие зөөлгын хэмжээн нилээдгүйгөөр ургаа. Республика дотор автобусуудай ябаха городууд хоорондын 82, городой 40 маршрут нээгдээ, тэрэнэй ниитэ хэмжээн 12900 километр болоно. Мүнөө Улаан-Үдэ хото бүхы аймагууд болон районуудай түб тосхонуудтай, мүн томо һуурин газарнуудтай холбоотой болонхой. Энэ жэл Улаан-Үдэ хотодо автовокзал хүдэлжэ эхилбэ.

Республикадамнай дүрбэн жэлэй туршада гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай эрьесэ 32,3 процентээр ургаа. 1962 ондо розничнэ худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой предприятинуудаар дамжуулан, 1961 онойхиһоо 13,6 миллион түхэригөөр ехэ эд бараан хүн зондо худалдагдаһан байна. Мүн энэ үедэ 280-һаа олон магазинууд, ниитын эдеэ хоолой 140-һөө олон предприятинууд баригдажа, ашаглалгада үгтөө.

Гэхэтэй хамта республикын хүн зониие, илангаяа хүдөөгэй хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээн парти, правительствын эрилтэдэ үшөөл хүсэдөөр харюусанагүй, тиин ажалшадай эрилтэһээ ехэхэнээр гээгдэжэ байна гээд Буряадай АССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ.

Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха хүдэлмэриин хэмжээнэй бага байһан ушар юугээр тайлбарилагданаб гэхэдэ, мастерскойнуудые, ателье болон захил абадаг пунктнуудые барилга, үргэдхэлгэ дан удаанаар ябуулагдана; шэнээр баригдаһан байшангуудта ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые эмхидхэхын тулада байра гаргагдажа үгтэнэгүй. Промышленна предприятинууд, колхоз, совхозууд мастерскойнууд болон хангалгын пунктнуудые эмхидхэхэ хэрэгтэ хабаадуулагданагүй. Буряадай барилгын управлени, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй капитальна барилгын таһаг, Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой заһабарилга-барилгын управлени, «Бурятцелинстрой» трест Улаан-Үдэ хотодошье, мүн аймагуудташье ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые бариха, ашаглаха ябадалые саг үргэлжэ таһалдуулжа байна.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха управлени, Коммунальна ажахын министерство, Буркоопсоюзай правлени, Худалдаа наймаанай министерство, хэлхеэ холбооной Буряадай управлени болон Автомобильна транспортын управлени коммунальна болон ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые олошоруулха, ажаһуудалай талаар хангалгые олон янзын болгохо, мүн тэрэшэлэн бүтээдэг хүдэлмэриингөө шанарые һайжаруулха талаар правительствын шиидхэбэреэр тогтоогдоһон даалгабариие хангалтагүйгөөр дүүргэнэ. Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха байгша оной 9 һарын гүрэнэй түсэб республика доторнай 79,8 процент, тэрэ тоодо хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха управлени 76 процент дүүргэнхэй. Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха түсэбтэй энэ управлениин 24 предприятинуудһаа оройдоол дүрбэниинь («Труд» гэжэ оёдолой фабрика, ажаһуудалай орёо приборнуудые заһаха комбинат, Сотниковой комбинат) 9 һарынгаа түсэб дүүргэһэн байна. Управлениин валовой продукциин ниитэ хэмжээндэ ажаһуудалай талаар хангалта оройдоол 19,6 процент эзэлнэ.

Түсэбөө дүүргэхэ талаар илангаяа Хэжэнгын, Түнхэнэй, Тарбагатайн, Баунтын, Заиграйн, Бабушкинай ажаһуудалай талаар хангалгын комбинадууд, Улаан-Үдэ городто—«Победа» гэжэ оёдолой комбинат, гуталай фабрика, «Восход» гэжэ ажаһуудалай талаар хангалгын комбинат ехэ гээгдэжэ ябана.

Республика доторнай гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор, 1963 ондо 107 мастерской, ателье, элдэб хэрэгсэлнүүдээр хангадаг пунктнууд нээгдэхэ ёһотой байгаа. Теэд октябриин нэгэнэй байдалаар оройдоол 51 тиимэ предприятинууд хүдэлжэ эхилээ. Хэдэ хэдэн аймагуудта, тусхайлбал, Хориин, Түнхэнэй, Баргажанай, Хяагтын болон бусад аймагуудта, тэрэшэлэн аймагуудай түб газарһаа холо оршодог, хүн зоноор олон, томо һуурин газарнуудта хубсаһа хунар заһаха, оёхо мастерской болон пунктнууд, ажаһуудалдаа хэрэглэдэг машина болон приборнуудые заһаха мастерскойнууд, баани болон парикмахерсканууд үгы байдаг, хүн зоной эрилтые ябуул хангаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнхэй, тэрэшэлэн сэхэ предприяти, колхоз, совхозуудай бригада болон фермэнүүд дээрэ захил абалга мүн лэ эмхидхэгдээгүй байһаар. Олон мастерскойнууд болон пунктнууд задагай зайдан, муугаар түхеэрэгдэһэн байранууд соо байдаг, шухала хэрэгтэй түүхэй эд болон материалнуудаар хангагданагүй.

Ажаһуудалай талаар хангалгын хэдэ хэдэн предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд бүтээгдэһэн хүдэлмэриин шанарай хойноһоо зохихо хиналта хэнэгүй, тиимэһээнь бүтээһэн зүйлнүүдые һөөргэнь захигшадта бусааха ушар олон («Победа» гэжэ оёдолой комбинат, трикотажна фабрика болон бусад). Нютагай промышленностиин предприятинууд муу шанартай мебель гаргана, тэрэнь хүн зоной дунда һайшаагданагүй, голодоһо гаргагдана, муу сортын болоно.

Ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудта мэргэжэлтэй кадрнууд ехээр дуталдана, илангаяа оёдолшод, эсхэгшэд, гутал оёдог хүнүүд, ажаһуудалай приборнуудые заһадаг мастернууд ехээр дуталдана. Эдэ кадрнуудые профессионально-техническэ һургуулинуудта бэлэдхэлгэ хангалтагүйгөөр ябуулагдана, тиихэдэ хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд богонихон болзоротой курснуудые эмхидхэжэ, мүн предприятинууд дээрээ тиимэ кадрнуудые бэлэдхэхэ шухала хэмжээнүүдые абанагүй.

Барилгын организацинуудай хангалтагүй хүдэлмэриие, илангаяа «Главвостоксибстройн» барилгын Буряадай управлениин (нүхэд Алексеев, Майоров), «Бурятцелинстрой» трестын (нүхэр Убеев) нэгэдүүлһэн организацинуудай муу хүдэлмэриие Буряадай АССР-эй Верховно Совет онсолон тэмдэглэнэ. Тэдэнэр гэр байрануудые, һургуулинуудые, һуралсалай, үхибүүдэй, эмнэлгын болон культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые, коммунальна болон ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудые бариха талаар хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. 1962 ондо гэр байра барижа, ашаглалтада оруулха түсэб оройдоол 79,7 процентээр, тиихэдэ 1963 оной 9 һарын түсэб миил 56 процент дүүргэгдээ.

Гэр байрануудые, культурно-ажаһуудалай барилгануудые бүтээлгын шанар муу. Олон гэр байра болон бусад барилганууд ехэ дутуу дундануудтайгаар ашаглалгада үгтэнэ.

Илангаяа үхибүүдэй садууд болон яслинууд муугаар баригдана: Долоон жэлэй түсэбэй дүрбэн жэлэйнь туршада үхибүүдэй садууд болон яслинуудые бариха даалгабари нютагай Соведүүдэй талаар 75 процент, тиихэдэ Зүүн Сибириин совнархозой предприятинуудай талаар оройдоол 50 процент дүүргэгдээ.

Ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагууд болон районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, предприятинуудай директорнүүд, илангаяа колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үхибүүдэй эмхи зургаануудай байшангуудые олоор бариха, үргэдхэхэ арга боломжоёо хэрэглэнэгүй.

Республикын Коммунальна ажахын министерствын ажал ябуулгашье ехэхэн дутагдалтай. Хүн зониие ажаһуудалай, гэр байрын ба коммунальна талаар хангалгые эмхидхэхэ асуудалнуудта тэрэ анхаралаа багаар хандуулна. Гэр байрын олон управленинүүдэй хүдэлмэри-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй ПРОФСОЮЗУУДАЙ XIII СЪЕЗД

... профсоюзуудай съезд ... съезднүүдэй ордон соо ...э үргэлжэлүүлээ. Зүб...лэйнгөө гурбадахи пунк...д мүнөөдэр хэлсэжэ ороо. ...й профессиональна союз...Уставта хубилалта оруул... ВЦСПС-эй секретарь ...лгаков элидхэл хээ.

...СР-эй профсоюзуудай му...став 1959 ондо баталан ...юм,—гээд элидхэлшэ хэ...ет арадай ажабайдалда ...о ехэ хубилалта болоо. ...рон коммунис общество ...лайсатайгаар байгуулжа ...ПСС-эй XXII съездын ...ринүүдэй болон Програм...эр зохёогдоһон Уставай ...үнөө зүбшэн хэлсэлгэдэ ... Манай ороной ажалша...эй профсоюзуудай ажа... болоһон хубилалтанууд ...тор харуулагдаһан бай...оммунизм үргэн далайса... байгуулжа байһан үедэ ...уудай ажал ябуулгын ... болохо байһые Уставта ...аха хубилалтанууд ха...

...а ямар хубилалтануудай ...а байһан тухай элид...аашань дэлгэрэнгыгээр ...хэлээ.

...й профессиональна союз...тавта хубилалта оруул... нүхэр Булгаковай элид...һэн хэлсэлгэ болоһон

...амай транспортын хү...дэй профсоюзай ЦК-гай ... **Е. Т. Чередниченко** ...үгэ хэлээ. Манай Эхэ ... байдалда, ороной эгээн ...организаци бологшо про...на союзуудай ажабай...лэй жэлнүүдтэ болоһон ...алтанууд шэнэ Уставай ... хүсэдөөр харуулагданхай гэжэ тэрэ хэлээ.

Түмэр замшадай болон зам баригшадай ажалай амжалтанууд тухай нүхэр Чередниченко съезддэ элидхэжэ үгөө.

— Материальна үйлэдбэридэ, гүрэнэй болон культурна байгуулалтада, ажалшадые ажаһуудалай талаар хангалгада профсоюзна организацинуудай, тэдэнэй органуудай дүүргэхэ уялганууд СССР-эй профессиональна союзуудай Уставай проект соо наринаар тодорхойлогдоһон байна,—гээд Молдавиин профсоюзуудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ **С. С. Сидоренко** хэлээ.

Энэ документдэ оруулхые дурадхагдаһан хубилалтануудые хүсэдөөр һайшааха зуураа, Устав хадаа профсоюзуудай үмэнэ КПСС-эй XXII съездын, партиин Программын табиһан зорилгонуудта хүсэдөөр тааралдана, олониитэтэй холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ арга профсоюзуудай организацинуудта олгоно гээд үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

СССР-эй профсоюзуудай шэнэ Уставай проектые Таджикистанай делегаци хүсэдөөр һайшаана гээд «Таджикгидростройн» постройкомой түрүүлэгшэ **С. Ниязов** хэлээ.

Удаань СССР-эй профсоюзуудай Уставта оруулагдаха хубилалтануудые хаража үзэхэ комиссиие съезд һунгаһан байна.

Литвагай профсоюзуудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ **П. П. Добровольскис**, электростанцинуудай болон электро-промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай Львовско обкомой түрүүлэгшэ **М. П. Федяев**, дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт **В. В. Терешкова**, профсоюзуудай Куйбышевска промышленна областной соведэй түрүүлэгшэ **В. С. Годовкин** болон бусад үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй профсоюзуудай Уставта оруулагдахаар дурадхагдаһан хубилалтануудые бултадаа һайшааһан байна.

Цейлоной профсоюзуудай центральна соведэй түрүүлэгшэ **Тилака Куласекера**, Испаниин ажалшадай түлөөлэгшэ **Хосе Веласко**, «Португальска» Гвинейн ажалшадай национальна нэгэдэлэй генеральна секретарь **Луис Кабраль**, Бразилиин ажалшадай национальна хүтэлбэриин түрүүлэгшэ **Рафоэль Мартинелли**, Германиин Федеративна Республикын профсоюзуудай түлөөлэгшэ, Колумбиин нэгэдэмэл ябуулгын болон профсоюзуудай һанал нэгэдэлгын комитедэй генеральна секретарь **Вентура Пуэнтес Ванегас**, Урда-Африкын профсоюзуудай конгрессэй вице-президент **Мозес М. Мобида**, Ливанай профсоюзуудай генеральна секретарь **Эльяс эль-Хабр**, Урда Вьетнамай профсоюзуудай түлөөлэгшэ **Чан Хоай Нама**, Португалиин профсоюзуудай түлөөлэгшэ, Норвегиин профсоюзуудай 1-дэхи отделениин түрүүлэгшэ **Коре Мюре** гэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

Нүхэр Булгаковай элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ дүүрэөд, СССР-эй профессиональна союзуудай Уставые баталха гэһэн шиидхэбэри съезд нэгэн дуугаар баталан абаа.

Советскэ Союзай организацинуудһаа 1550, гадаадын оронуудай профсоюзуудай организацинууд, коллективүүд болон предприятинуудһаа 75 амаршалга болон рапортнууд съездын нэрэ дээрэ абтаа гэжэ түрүүлэгшэ мэдээсээ.

Ноябриин 2-то съезд хүдэлмэрэе үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд).

ТАСС-ай мэдээсэл

„Полёт-1“ гэжэ замаа хубилган ниидэдэг замбуулинай аппарадай Советскэ Союзда табигдаһан тухай

Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ, замбуулинай онгосонуудые саашадань нарижуулан һайжаруулха программын ёһоор ниидэжэ ябаха үедөө замаа хайшаншье хубилган шэглүүлжэ шадаха замбуулинай аппарадуудые ухаалан зохёохо хүдэлмэри Советскэ Союзда хэгдэжэ байнхай.

Хэгдэжэ байһан хүдэлмэри хадаа замбуулинай онгосонуудай ниидэлгые залан шэглүүлхэ, замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэлгэтэй холбоотой научна мэдээнүүдые абахын тулада тэдэниие шухала болоһон районууд тээшэ эльгээхэ арга олгохо байна.

Дурсагдаһан программа дүүргэхын тулада «Полёт-1» гэжэ замаа хубилган ниидэдэг замбуулинай залан шэглүүлэгдэдэг аппарат 1963 оной ноябриин 1-дэ Советскэ Союзда табигдаба. Тэрээн дээрэ тусхай аппаратура, дабшуулан ниидэлгын оньһо түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Газар шадарай замбуулинай дайда соогуур аппарадай ниидэлгые тогтууритай болгохо, мүн замаа али тээшэншье хубилгаха ябадал эдэ оньһо түхеэрэлгэнүүд хангаха байна.

Научна аппаратура, радиотелеметрическэ оньһо түхеэрэлгэ, 19,945 мегагерцын частота дээрэ хүдэлдэг передатчик замбуулинай аппарат дээрэ тодхогдонхой.

Газарай нюруунһаа эгээн холонь (апогей) 592 километрын, эгээн дүтэнь (перигей) 339 километрын түрүүшын замда замбуулинай аппарат гараа.

Тогтоогдоһон программын ёһоор замбуулинай аппарадай ниидэлгые тогтууритай болгохын, мүн замаа иишэ тиишэнь хубилгахын тулада двигательнүүдынь оло дахин хүдэлгэжэ үзэгдэһэн байна.

«Полёт-1» гэжэ замбуулинай аппарат замаа хажуу тээшэнь горитойгоор хубилгаа, тэрэшэлэн доошо дээшээ гараһанайнгаа һүүлээр экваторһаа 58 градус 55 минута һөөлжүү, Газарһаа эгээн холонь 1.437 километрын, эгээн дүтэнь 343 километрын эсэсэй замда гараад ниидэжэ ябана.

Замбуулинай аппарат түрүүшын үедэ 102,5 минутын турша соо газарые тойродог байгаа.

Замбуулинай аппарат дээрэ тодхогдоһон аппаратура гэмгүй һайнаар хүдэлнэ.

«Полёт-1» гэжэ замбуулинай аппарадай хойноһоо ажаглаха, телеметрическэ мэдээнүүдые абаха хүдэлмэриие Советскэ Союзай газар дээрэхи командно-хэмжэлгын пунктнууд бэелүүлнэ.

Замбуулинай дайдые шэнжэлэлгэтэй холбоотой научна шухала мэдээнүүдые дамжуулха хэрэгые радиотелеметрическэ аппаратура хангана.

Тиимэ болохолоороо, замбуулинай дайда соогуур ниидэдэг аппарадай замые хэдэн оло дахин хубилгаха хүдэлмэри анха түрүүнээ бэелүүлэгдэбэ.

Туршалга хэхэ талаар Советскэ Союзда хараалагдаһан программын бэелүүлэгдэһэнэй ашаар замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлэн мэдэхэдэ хэрэгтэй болохо шухала алхам хэгдээ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй III сесси

Республикын хүн зоной ажаһуудал саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй

ТОГТООЛ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

лэгшэд ажалшадай эрилтэнүүдтэ анхаралгүйгөөр хандана. Гэр байрануудые заһабарилха хүдэлмэри ямаршье үндэһэгүйгөөр унжагайруулагдана, заһабарилгын шанар муу. Олон томо һууриин газарнууд худагуудаар хангагданагүй, тиигээд урадхал уһа хэрэглэдэг байна. Бани, хубсаһа угаадаг газар болон парикмахерскануудые олон болгохо, һууриин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ариг сэбэрые сахиха асуудалнууд түргөөр шиидхэгдэнэгүй.

Республикын Госплан, Коммунальна ажахын министерство предприятинуудайнгаа дэргэдэхи хүдэлмэришэнэй тосхонуудай хүн зониие коммунальна талаар хангалгые саашадань һайжаруулха эрилтэ арадай ажахын соведэй, союзна болон федеративна мэдэлэй предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ табинагүй.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерство, ажалшадай депутадуудай аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые ажаһуудалай талаар хангаха хэрэгые эмхидхэхэ асуудалда анхаралаа багаар хандуулна. Мүнөө болотор гэр байрын барилганууд ехэнхидээ нэгэ дабхараар, коммунальна хангалгын зургаануудые байгуулха гэжэ хараалагдангүйгөөр хэгдэнэ, колхозуудта саг үргэлжэ хүдэлдэг үхибүүдэй саадууд болон яслинууд үгы, бани, хубсаһа угаадаг газар болон культурно-ажаһуудалай бусад ниитын барилганууд хэгдэнэгүй.

Республикын худалдаа наймаанай организацинууд, ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай болон районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд «Республикын худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэриин ябаса ба һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 1963 оной апрелиин 1-нэй тогтоолые хангалтагүйгөөр дүүргэнэ. Худалдаа наймаанай министерство, Буркоопсоюзай правлени эд бараанай эрьесын 1963 оной 9 һарын түсэбые 99,3 процент дүүргээ, шухала хэрэгтэй эд бараанай худалдалгые таһалдуулна. Теэд эдэ эд бараанууд тэдэнэй бааза болон складуудта хэбтэжэ байдаг. Олон магазинуудта худалдан абагшадые хангаха журам һула, худалдаа наймаанай гуримые эбдэхэ баримтанууд үзэгдэнэ. Магазинуудые, столовонуудые, хилээмэ баридаг предприятинуудые болон бусад барилганууды бодхоохо даалгабари дүүргэгдээгүй.

Республика доторнай арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэг хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Нютагай промышленностиин хэдэ хэдэн предприятинуудай Зүүн-Сибириин совнархозой мэдэлдэ оробошье һаань, республика доторнай арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын хэмжээн ехэ болоогүй, гаргадаг хэрэгсэлнүүдэй тоо хороһон байха юм.

Автомобильна транспортын Буряадай управлениин хүтэлбэрилэгшэд хүн зониие автомобильна транспортаар зоолгые һайжаруулха талаар анхаралаа ёһотоор хандуулнагүй. Хориин, Баргажанай болон бусад аймагуудта хүн зон автотранспортаар муугаар хангагдана. Автобусуудай ябаха гурим эбдэгдэнэ, хүнгэн таксиин хүдэлмэридэшье һайн гурим байгуулагдаагүй.

Худалдаа наймаанай министерство, Буркоопсоюзай правлени эд хэрэгсэлээр хангадаг пунктнуудые культурно-ажаһуудалай болон ажахын хэрэгсэлэй эд бараагаар хүсэд дүүрэнээр ханганагүй.

Ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, районуудай, тосхонуудай, хүдөөгэй болон сомоной Соведүүдэй олон гүйсэдкомууд, ажахын болон профсоюзай организацинууд хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын асуудалнуудые үдэр бүриин хиналта доро абаагүй байһаар, ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудай хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр мэдэнэгүй, эдэ предприятинуудай ажал ябуулгын хойноһоо хиналта хэхэ хэрэгтэ нютагай Соведүүдэй депутадуудые, мүн олониитын түлөөлэгшэдые һулаар хабаадуулна.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтооно:**

1. Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгые эмхидхэлгэдэ, гэр байрын болон культурно-ажаһуудалай барилгада, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоол эмхидхэлгэдэ тохёолдоһон дутагдалнуудые эрид шууд усадхахыень республикын Министрнүүдэй Соведые, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг управлениие, ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, районуудай, тосхонуудай, хүдөөгэй болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, «Главвостоксибстройн» барилгын Буряадай управлениие, «Бурятцелинстрой» трестые, республикын министерствэнүүд болон ведомствэнүүдые уялгалха.

2. Республикын Госпланиие, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг управлениие, Буркоопсоюзай правлениие, Коммунальна ажахын министерствые, ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые иигэжэ уялгалха:

ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые бариха, үргэдхэхэ, хүн зоной ажаһуудал хангаха хүдэлмэриин хэмжээнэй талаар 1963—1965 онуудта тогтоогдоһон даалгабариие дүүргэхэ;

хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудые томэдхохо, мэргэжүүлхэ, оньһожоруулха хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлхэ. Тиихын тула городуудта, аймагуудта болон районуудай түб тосхонуудта, мүн хүдэлмэришэнэй тосхонуудта жэжэ мастерскойнуудай оронд ажаһуудалай талаар хангадаг комбинадуудые, захил абадаг олон пунктнуудтай тусхай мастерскойнуудые байгуулха;

домоуправлениинүүдтэ, предприятинууд болон организацинуудай гэр байрын, коммунальна таһагуудай дэргэдэ культурно-ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэлэй эд бараануудые саг зуура хэрэглэхээр үгэдэг пунктнуудые олоор байгуулха, тэдэниие шухала хэрэгтэй эд бараагаар гүйсэд хангаха;

городуудта, хүдэлмэришэнэй тосхонуудта шэнээр баригдажа байһан гэр байрануудта ажаһуудал хангадаг предприятинуудай байха байра гаргажа үгэхэ.

3. Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг управлениие, ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай болон районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха гэбэл:

хүн зоной ажаһуудалые хангадаг предприятинуудай үйлэдбэриин талмай болон түхеэрэлгэнүүдые улам ашагтайгаар хэрэглэхэ; тиимэ зорилгоор хэрэгтэй газартань гутал хубсаһа оёдог ба заһадаг, ажаһуудалай хэрэгсэлэй машина болон приборнуудые заһадаг мастерскойнуудые, хубсаһа угаадаг газарнуудые болон ательенүүдые хоёр халаанда хүдэлгэдэг болгохо;

ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудта захил хэтшын хараһаар байтар гутал хубсаһа болон гэрэй хэрэгсэлэй зүйлнүүдые заһалгые үргэнөөр эмхидхэхэ, гэртэнь ошожо захил абадаг пунктнуудые түргөөр олошоруулха, предприяти, хамтын байра, колхоз болон совхозуудта ошожо захил абаха, нютаг дээрэнь захилыень дүүргэхын тула ателье болон мастерскойнуудай нүүдэл бригадануудые ябуулдаг болохо, тэрэшэлэн гэр байра заһаха болон бусад ажаһуудалай хангалгые үргэдхэхэ шухала;

ажаһуудал хангалгын өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, предприятинуудай олзо доходые ехэ болгохо, хүн зониие хангалгын культурые һайжаруулха, бүтээдэг хүдэлмэриингөө шанарые дээшэлүүлхэ, захил дүүргэлгын болзорые хороохо талаар хэмжээнүүдые зохёоод, хүсэндэнь хүргэхэ;

ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые кадрнуудаар бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые абаха, тиихын тула ажаһуудалай хангалгын зорилгонуудые һайнаар шиидхэжэ шадаха эдэбхи үүсхэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые тэндэ эльгээхэ;

захилнуудые һайн шанартайгаар, болзор соонь дүүргэхэ, ажалшадые хангаха культураяа дээшэлүүлхэ талаар ажаһуудалай предприятинуудай хүдэлмэриин харалгые нютагай Соведүүдэй депутадууд, мүн ниитын организацинуудые хабаадуулан, жэлдээ хоёр дахинһаа үсөөн бэшээр үнгэргэдэг болохо, тиигээд элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүдые абажа байха;

1964 оной январиин 1 болотор ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха штатнабэшэ таһагуудые байгуулха.

4. Культурно-ажаһуудалай барилгануудые хэжэ, болзор соонь ашаглалгада үгэхын тула 1963 ондо капитальна һомололгодо зорюулагдаһан мүнгэ зөөриие бүрин ашаглаха хэмжээнүүдые абахыень республикын Госпланиие, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг управлениие, Коммунальна ажахын министерствые, Буркоопсоюзай правлениие, Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, Худалдаа наймаанай министерствые, «Главвостоксибстройн» барилгын Буряадай управлениие, «Бурятцелинстрой» трестые уялгалха.

5. Ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудые барихадаа, мүн үргэдхэхэдөө, Госбанкын, Стройбанкын энэ зорилгодо үгэдэг урьһаламжые хүсэдөөр хэрэглэхыень хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг управлениие, ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха.

6. Ажаһуудалай талаар хангадаг колхоз хоорондын комбинадуудые, мүн бусад предприятинуудые эмхидхэхыень, тэдэниие типовой проектын ёһоор барихыень, мүн үхибүүдэй эмхи зургаануудые болон ниитын банинуудые барилгада онсо анхаралаа хандуулхыень колхозуудта дурадхаха.

7. Республикын колхоз, совхоз бүхэндэ коммунально-ажаһуудалай талаар хангаха барилгануудые бодхоохо асуудалнуудые хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха управлениитэй сүг хамта хаража үзэхыень Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, үйлэдбэриин управлениинүүдые уялгалха.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерство колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудые барилгын, үргэдхэлгын, тэрэшэлэн ажал хүдэлмэриень эмхидхэлгын хойноһоо саг үргэлжын хиналта табиха болоно.

8. Түүхэй эд, материалнууд, запчастьнууд, түхеэрэлгэнүүд болон автотранспортаар хараалагдаһан хүдэлмэриинь хэмжээнэй ёһоор, тэрэшэлэн гэр байра заһабарилхын, ажаһуудалай талаар хангалгын шэнэ предприятинуудые барихын тула барилгын материалнуудаар ажаһуудал хангадаг предприятинуудай эрилтэ хангаха гэжэ материально-техническэ хангалгын жэлэй түсэбүүд соотоо хараалхыень республикын Госпланиие, эд бараагаар хангадаг ба худалдадаг управлениие уялгалха.

9. Совнархозой мүнөө хүдэлжэ байһан предприятинуудта арадай хэрэглэлэй эд бараанай ассортиментые үргэдхэхэ, мүн шэнэ зүйлнүүдые бүтээн гаргаха, тэрэшэлэн Буряадай АССР-тэ арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргаха шэнэ цехүүд болон предприятинуудые бариха арга боломжо тухай асуудалнуудые һарын туршада Зүүн-Сибириин совнархозтой сүг хамта хаража үзөөд, 1964—1965 онуудай арадай ажахын түсэбтэ оруулхыень республикын Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

10. Хүн зониие автотранспортаар хангаха хэрэгые һайжаруулхыень, ажаһуудалай болон коммунальна хангалгын предприятинуудые хэрэгтэй тооной автомобильнуудаар хангаха хэмжээнүүдые абахыень автомобильна транспортын Буряадай управлениие уялгалха.

11. «Республикын худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэриин ябаса ба һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 1963 оной апрелиин 1-дэ абаһан тогтоолые хүсэдөөр дүүргэлтэ болгохыень ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай болон районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, Худалдаа наймаанай министерствые, Буркоопсоюзай правлениие, хүдэлмэришэдые хангадаг управлениинүүд болон таһагуудые уялгалха.

12. Промышленна предприятинуудта агаар сэбэрлэдэг, утаа ба тооһо баридаг түхеэрэлгэнүүдые барилгын, зүбөөр ашаглалгын хойноһоо, тэрэшэлэн промышленностиин хэрэглэдэг уһые сэбэрлэдэг, хоро гүй болгодог барилгануудай ашаглалгын хойноһоо саг үргэлжын хиналта хэжэ байхыень Элүүрые хамгаалгын министерствые уялгалха. Промышленна шэнэ предприятинууд болон бусад барилгануудые тооһо, утаа болон хорото газ баридаг түхеэрэлгэгүйгөөр, мүн хэрэглэһэн уһаяа сэбэрлэдэг барилгагүйгөөр ашаглалгада үгэхые тохёолдуулхагүй.

13. Ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, районуудай, тосхонуудай, хүдөөгэй болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомууд:

хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг предприятинуудай хүдэлмэриин хойноһоо олониитын саг үргэлжын хиналта эмхидхэхэ, тиихын тула энэ хүдэлмэридэ нютагай Соведүүдэй депутадуудые үргэнөөр хабаадуулха;

ажалшадай эрилтэнүүдые хүсэд дүүрэнээр хангахын, ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулхын түлөө аймагуудай, районуудай, предприятинуудай, колхозуудай болон совхозуудай социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ;

хүн зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангалгатай холбоотой асуудалнуудые Соведүүдэй сессинүүд дээрэ ходо табижа байха;

ажаһуудалай талаар хангалгын албанай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй тоосоое предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхозуудай болон совхозуудай ажалшадай хамтын суглаанууд дээрэ, мүн хүн зоной ажаһуудаг газарта зүбшэн хэлсэлгые эмхидхэжэ байха ёһотой.

Республикын хүн зоной ажаһуудалай болон культурна хангалгые эрид һайжаруулха талаар парти, правительствын заабариие бүрин түгэсөөр бэелүүлхын тула ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд, министерствэнүүд, ведомствэнүүд, предприятинууд, совхозууд, колхозууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, республикын бүхы ажалшад аһан шадалаараа оролдохо бэзэ гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет этигэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото. Соведүүдэй байшан, 1963 оной октябриин 29.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба ажаһуудалай талаар хангалгын Комисси байгуулха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй

ТОГТООЛ

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. 11 хүнһөө бүридэһэн худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын Комисси байгуулха.

2. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын Комиссида доро дурсагдаһан депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшэ

Альцман Клавдия Павловна — Улаан-Үдэ городой һунгуулиин Фабрична округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүд:

Баирбиликтуев Даба Цыремпилович — Хяагтын аймагай һунгуулиин Тохойн округһоо депутат;

Батуев Цыбик Дондупович — Хориин аймагай һунгуулиин Үдын округһоо депутат;

Исаев Серафим Иванович — Улаан-Үдэ городой һунгуулиин Хиршиисын заводой округһоо депутат;

Молоков Федор Дмитриевич — Баргажанай аймагай һунгуулиин Байгалай округһоо депутат;

Морозова Вера Ивановна — Прибайкальска промышленна районой һунгуулиин Бабушкинска округһоо депутат;

Парахин Михаил Алексеевич — Улаан-Үдэ городой һунгуулиин Пролетарска округһоо депутат;

Цибудеев Циден Цибудеевич — Зэдын аймагай һунгуулиин Бургалтайн округһоо депутат;

Цыденова Долгор — Зэдын аймагай һунгуулиин Үлэгшэнэй округһоо депутат;

Швецова Анна Романовна — Улаан-Үдын аймагай һунгуулиин Тарбагатайн округһоо депутат;

Ягодина Анна Анкудиновна — Улаан-Үдэ городой һунгуулиин Модоной заводой округһоо депутат;

3. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын Комиссида һунгагдаһан депутадуудые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй ондоо Комиссинуудай гэшүүнэй уялгаһаа сүлөөлхэ.

4. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 1963 оной апрелиин 1-нэй тогтоолые хубилгажа, промышленность болон транспортын талаар Комиссиие 12, элүүрые хамгаалха ба социальна тэдхэмжын талаар Комиссиие—12, гэгээрэлэй болон культурын талаар Комиссиие—13, бюджетнэ Комиссиие—10 гэшүүдтэйгээр тогтоохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан, 1963 оной октябриин 29.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1963 оной ноябриин 3.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Цырен-Дондок Семенович Семеновые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республикын хүдөө ажахын органуудта үни удаан һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, 50 наһа хүрэһэнтэйнь дашарамдуулан, Мухар-Шэбэрэй колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ **СЕМЕНОВ Цырен-Дондок Семеновичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо К. КРЫЛОВА.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ город. Соведүүдэй байшан. 1963 оной октябриин 10.

Ц-Д. С. СЕМЁНОВ

Хүн зондоо хүндэтэй

Колхозой түрүүлэгшын сүлөө забгүй хүдэлжэл ябахые харахадаа, «хүндэхэн лэ ажалтай хүн гээшэ хадаа» гэжэ ходол һанахаш. Хүдөөдэхи эгээл хүндэ, һанаа амар һууха аргагүй, халтад гэхэдээ унтаха амархаяашье мартажархидаг тушаал ха юм даа. Колхозой түрүүлэгшэдэ үдэр һүнишье, һара кварталшье ходол богони шэнги байдаг. Үргэлжэл саг хэзээдэшье дуталдажал байха. Үдэр соо поли, фермэнүүд дээгүүрээ хуу ябажа яашье үрдидэггүй, заб сүлөөгөө оложо амархын тэдысэ ном, газетэ, журнал уншаха гэбэл, һүнишье хадаа хаанашье хүрэдэггүй юм. Хаана, хайшан гэжэ бэеэ амаруулдаг юумэ ааб даа? Энэмнай тон нюуса хэрэг.

Хүн лэ һаа түрүүлэгшын уялга дүүргэжэ шадахагүй. Зарим нэгэн түрүүлэгшэ болоходоо, шанга шангаар бадашадаг, һуури байрагүй болошодог. Нүгөөдүүлынь түрүүлэгшын стулда һуубал хамараа үргөөд, дээрэлхүү зан гаргахадаашье ядахагүй. Үгышье һаа, хүндэ хүшэр ушарнуудтай дайралдахадаа һал һуудагуудшье бии байдаг. Зоригтой, зүрхэтэй, ухаан бодолоор арюун лэ хүн колхозой түрүүлэгшын уялгые зүбөөр бэелүүлжэ, абари зангаа хатуужуулан, ехэ хэрэгэй түлөө колхознигуудые ударидан хүтэлбэрилхэ байна.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ Цырен-Дондок Семенович Семенов үнэхөөрөө иимэ зэргэтэй ударидагша мүн болоно.

— һууха, байхагүй хүн даа, — гээд колхознигуудынь тэрэниие магтадаг.

Тиимэл хүн байгаа һэн. Нэгэтэ тэрэнэй хойноһоо дабшаха саг ушараа бэлэй. Теэд тиихэдэ яашье хүсэжэ ядаа һэмди. Полевой стан хүрэжэ ерэхэдэмнай, үни саашалшанхай байба. Хойноһоонь Харьяаста онобобди, мүн лэ хүсэбэгүйбди. Галтай, Дээдэ-Сутай, Калиновка ерэхэдэмнайшье, «мэнэ һая ябашоо» гэлдээд лэ байгаа һэн.

Хэрэгтэйл саттаа тиимэ газарта ошохо, шухала заабари, зүбшэл үгэхэ гэһэн хүсэлэлөө ходо бэелүүлжэ ябадаг түрүүлэгшэ бшуу.

Зүгөөр Цырен-Дондок Семенович ходол захиралта, заабари үгөөд ябадаг хүн бэшэ, харин хүнүүдээр үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхэ, тэдэнтэй зүбшэхые хүсэдэг. Хүнтэй хөөрэлдэхэдөө, тэрээндээ юумэ ойлгуулхал гэжэ оролдодог. Тэрэнэй ямар нэгэн бадарган зан гаргажа, шангархажа ябахыень бүри үзэхэгүйт. Ехэл зөөлэхэнөөр, хүнэй сэдьхэл бодол эзэлмээр лэ дуугардаг, налагай һайхан абаритай түрүүлэгшэл даа.

Ц. С. Семенов «Знамя Ленина» колхозые долоон жэлэй туршада хүтэлбэрилжэ байна. Хараха талада зөөлэхэн маягтайшье һаа, шэн зоригтой, урагшаа һанаатай, сухаришагүй нэтэрүү байһыень колхозой гэшүүд мэдэржэ, тэрэнэй хүтэлбэриие даган ажаллана. Энэ долоон жэл соо колхозшье нилээд хүгжөө. Тэрэниие тоо баримтанууд тодорхойлжо үгэнэ. Энэ үе соо ороһо абалга хоёрһоо үлүү дахин, тиихэдэ гүрэндэ худалдалга таба дахин (1962 ондо—12 дахин) ехэ болоо. һү болон мяха абалга, гүрэндэ худалдалга 1,5 дахин, нооһон—2 шахуу дахин дээшэлээ. Эдэ бүгэдэ—таряанай ургасын, малай ашаг шэмын дээшэлһэнэй аша үрэ. 1957 ондо гектар бүриһөө 6,7 центнер ороһо хуряаһан байгаа һаа, нёдондо 14 центнер, энэ жэлдэ 9,5 центнер болгоо. Үнеэн бүриһөө һү һаалгые 1100 литрһээ 1545 литртэ хүргэһэн, хонин бүриһөө тиихэдэ 2,1 кг нооһон хайшаалагдаһан һаа, 1963 ондо 3,1 кг. болобо. Колхозойнь мүнгэн олзо эрид ургаа. Хэрбээ 1958 онойнь мүнгэн олзо 456,7 мянган түхэриг болоһон байбал, мүнөө тэрэнь 1001,5 мянганда хүрэлэй.

Колхозойнгоо экономикые хүгжөөхын түлөө Цырен-Дондок Семенович юунһээ эхилээб, хайшан гэжэ хүдэлөөб? Нэн түрүүлэн ажалай эмхидхэлһээ, түлөөһэ гуримшуулгаһаа эхилээ. «Знамя Ленина» колхоз хамагай түрүүн гэхээр хонин ажал дээрэ ажахын тоосоо нэбтэрүүлээ, газараа эзэтэй болгоо. Ажахын тоосоон амжалтынь түлхюур боложо үгөө. 1962 ондо хонин ажалһаа 367.372 түхэригэй оршо, 98.409 түхэригэй сэбэр олзо тус колхоз оруулаа бшуу. Центнер нооһоной өөрынь үнэ сэн 170 түхэриг 54 мүнгэн, тиихэдэ центнер мяханайхи —34 түхэриг 11 мүнгэн хүрэтэрөө хямдараа. Ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бүхы 16 бригада энэ жэлдэ һайн хүдэлжэ гараа. Эдэнэр жэл соо нооһо абалгаяа 620 центнерһээ 748 центнертэ хүргэба... номическа үрэ дүнгөө саашад... ри һайжаруулаа.

Ажахын тоосоото бриг... хамтадаа 14 мянга гаран ... үбһэ хуряагаа. Энэнь бүхы ... зой сабшалан үбһэнэй ... хоёр хубинь болоно. Колхоз... шод үбэлжэлгые түгэс бэл... гээр угтаба.

Механизаторнуудай, һаал... мал адуулагшадай ажалай ... һайжаруулха, ажалай түл... римшуулха талаар колхозо... лени, партком ехэхэн хүдэл... бэелүүлһэн байна.

Нүхэр Семенов хүнэй түл... һанаагаа зобожо ябадаг ех... заншалтай. Тэрэнэй хүтэлб... долоон жэл соо колхоз һу... олохон байшангуудые шэнэ... юм. Дээдэ-Сутайда эхин һу... Калиновкада—8 жэлэй, мү... һургуулиин, Галтай Харьяас... то—эхин һургуулиин, ... Үзүүртэ—8 жэлэй, мүн ... гуулиин гэрнүүдые бодхоого... хэдэ 150 үхибүүдэй байха ... тернат, хоёр байратай багш... гэр ашаглалгада оруулагдаа... новка болон Хушуун-Үзүүр... нуудта 250—250 һууритай... рьяастада 100 һууритай клу... шэнээр бариһан байха юм.

Долоон жэлэй туршада ту... зой тосхон нютагуудай 420 ... нэ гэр барижа түбхинөө. Эн... 507 үрхэтэ айлһаа бүридэ... ушар хадаа колхознигуудай... дэлгэр, тэниглэн һуудаг ... гэршэлжэ үгэнэ гээшэ.

50 наһатай болоһонтойнь... рамдуулан, Цырен-Дондок С... вич Семенов тухай һайн һайх... таалай үгэнүүдые олбоо... болохо байгаа. Гэбэшье дээ... дэһэн хэдэн үгэшье хадаа ... түрүүлэгшын ажал ябуулг... ехэ аша габьяатай байһые ... тодорхойлжо үгэнэ гэжэ ... Энэ нүхэр хүн зоной аша... түлөө хүдэлнэ, тэрээндэнь ... шье баясхалан хүргэдэг.

Партийна организацидаа, ... олон колхознигуудтаа түшэгл... рен-Дондок Семенович Семе... шадаа үшөө ехэ, шэнэ шэнэ ... тануудые туйлаха хэрэгтэ ... хүтэлбэрилэн ударидаһаар...

Т. Баш...
манай ...

ТҮНХЭНЭЙ ХҮДӨӨГЭЙ ПАРТКОМОЙ АНХАРАЛДА

Нэрэ солоёо мартаа гү?

1962 ондо һэн. Тэрэ үеэр колхоз, аймаг соогоо түрүү зэргэдэ ябаһан, ажал хэрэгээрээ суурхажа байһан манай «Восточные Саяны» гэжэ хүдөө ажахын артелиин Таблангуудай һү һаалиин гүүртын малшадай коллектив коммунис ажалай фермэ гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Үнэхөөрөөшье тиихэ үедэ, урда жэлнүүдтэнь тус фермын һаалишад, үхэршэд ехэ һайнаар хүдэлдэг, ажалай эрхим дүн туйладаг байһан.

Гэбэшье тиимэ ехэ хүндэтэ нэрэтэй болоод байхадаа, эндэхи малшад баясахаһаа гадна, ажал хүдэлмэри дээрээ бүри ехэ амжалта туйлаха, ёһотойл коммунис гуримтайгаар хүдэлхэ зэргэтэй байгаа. Харин урданъ туйлаһан хэрэг үйлээ Таблангуудай һаалишад хүсэндэнь байлгажа шадаагүй. Тиихэ үеынхидэ орходоо мүнөө хангалтагүйгөөр ажаллажа байна.

Хэрбээ байгша оной юһэ һарын дүнгые хаража үзэбэл, эндэ үнеэн бүриһөө оройдоол 795 литр һүн һаагдаһан зэргэтэй болоно. Тиихэдэ намарай эхин һара—сентябрь соо үнеэн бүриһөө 82 литр һүн һаагдаа. Бэлшээриин ногоонной үшөө хагдараагүй, талха тарянанай узуурай элбэг байһан үедэ үнеэдээ хожорлуулһан ябадал тон гэмшэлтэй гэжэ бодогдоно. Октябрь һарадашье магтамаар юумэн эндэ хэгдээгүй байна.

Яахадаа фермын һаалишад, эндэхи бусад колхознигууд иимэ муугаар, нэрэ хүндэсэ мартангяар хүдэлбэб гэһэн асуудал сэхэ табилтай болоно. Сэхынь хэлэхэдэ, энэ фермэ дээрэ һү һааляа дээшэлүүлхэ оролдолго гаргагданагүй. Үнгэрһэн үбэлдөө малай тэжээл хаа хамаагүй, хайша хэрэгээр гаргашалагдаа. Талха тарянай зүйл малда эдюулхэдээ, һааһан һүнэй хэмжээгээр үнеэдтэ үгтэдэггүй байгаа. Зундаашье малаа һайнаар бэлшээхэ гэжэ һайса оролдоогүйһөө дулдыдаһан зэргэтэй.

Таблангуудай һаалишад урданъ хүдэлдэгтөөл адляар ажаллажа, һайн үрэ дүн туйлаха арга боломжоор ехэ. Фермын малай байра байдал һайн. Ерэхэ үбэлжэлгэдэшье яһала һайнаар бэлдээ гэжэ хэлэмээр. Эндэ хүдэлдэг хүнүүдшье мал ажал дээрэ үни удаан ябаһан, дүй дүршэлөөр баян. Гансал хүсэлэл оролдолгоор дуталдана гү гээд бодомжолхоор болоно.

Энэ фермын багаар һү һаадаг болоһон ушарта колхозой правлени, партийна организаци баһал зэмэтэй. Тэрэшэлэн артелиин мал ажалай мэргэжэлтэд бодото туһаламжа үзүүлнэгүй, зоотехническэ заабари малшадта үгэдэггүй байна. Тиимэһээ малай тэжээл ёһошолон буйлуулагдажа, зүб мүрөөр үнеэдтэ үгтэнэгүй. Энээн дээрэһээ боложо, тэжээл хайша хэрэгээр гаргашалагдана, үрилтэ хоролтодо ороно.

Һаалишадай дунда политическэ хүдэлмэри баһал хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һаалишадтай нүхэр ёһоной хөөрэлдөө эмхидхэнэгүй, тэдэнэй ажал хэрэг тухай һонирхоногүй, үдэр бүриинь эрилтэ хэрэглэм... рюулжа шаданагүй. Со... мүрысөөн ёһын тэдыэ... хэгдэнхэй, тэрэнэй үрэ ... мэдэхын аргагүй. Һаали... хүдэлмэриин дүн согс... ногүй, түрүүшүүл ур... лагданагүй, гээгдэгшэд... лэгдэнэгүй. Эдэ ушар ... лэй гол шалтагаан бол...

Эндэхи фермын д... клуб бии юм. Теэд тэрэ ... тань ажалшадай ама... орон боложо шадаагүй ... һаар. Клубай досоохинь ... доо шэмэглэгдээгүй, ариг... рэйшье талаар хүнэй ... сэдьхэл хангахаар ... Имэрхүү байдалай энд... хёолдоод байхада, отдел... колхозой хүтэлбэрилэг... һанаа амар һууханъ ги... тай.

Коммунис ажалай нэр... дэдэ хүртэһэн энэ ф... байдал тушаа анхарал ... хандуулжа, дутуу дун... дыень энэ дары зайс... урданайнь нэрэ хүнды... гээхэ шухала. Тиигэб... дэхи һаалишад ажал хүд... ридөө амжалта туйлаха... мунис ажалай фермэ гэ... рэ алдараа хүндэтэйгөө... рюулха байһанинь д... гүй.

Колхозой правлени, па... на организациин эрхэб... баадаха, эрид хэмжээ х... ха хэрэг энэл ха юм. Һу... лай салгидуулха гэбэл, ... зонтоёо хүдэлхэ, тэдэнэй ... тые хангаха ёһотой һэн... һанагдана.

С. АРДУ...
хүдөө б...
Түнхэнэй үйлэдбэриин управлени.

УРАН ЗОХЁОЛОЙ ХУУДАҺАН

КПСС-эй ЦК-гай түүхэтэ июниин Пленумэй болоһоор хэдэн һара үнгэрбэ. Энэ саг болзор соо манай оронной соёл сурталай эмхи зургаанууд ажал хүдэлмэреэ хубилган, шэнэ далайсатайгаар ябуулжа байнхай. Энээн тухай һонирхолтой мэдээнүүд үдэр бүри газетэ, журналнуудай хуудаһануудта толилогдоно.

Буряадай уран зохёолшодшье түрэл партиингаа халуун анхаралаар урмашан, арад олондоо аша туһатай зохёолнуудые бүтээхэ зорилгоор хүдөө нютагуудаар ябана, хото городуудай ажалшадтай һонирхолтой уулзалгануудые эмхидхэнэ. Жэшээлхэдэ, эдэ үдэрнүүдтэ бүлэг уран зохёолшод Зэдын аймагаар ябажа ерээ. Гадна уран зохёолшодой правлени түбэй областиин эмхинүүдэй жэшээгээр зарим уран зохёолшодойнгоо творческэ правлениингээ заседани дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэхэ тухай тогтоол гаргаа. Нэгэ тиимэ заседани тухай репортаж мүнөөдэрэйнгөө уран зохёолой хуудаһанда толилбобди.

ЭДИР БАРИЛГАШАД.

РЕПОРТАЖ

Чимит Цыдендамбаев тоосоно...

...Балдано һуурйһаа ...

...Мүнөөдэр Чимит Цыдендам... правлениингээ урда ажалаа ...хонь... Иимэ тоосоото ...саашадаа улам дэлгэ... ёһотойбди. Сэхыень хэ... иимэ тоосоо хэлгэ хадаа ...хэрэг ажалда шэнэ ...гээшэ. Һонирхолтойшье, ...айшье юумэн байхадаа ...Чимит Цыдендамбаевич, ...ты,—гэбэ.

...һүүлэй жэлдэ олон юумэн ...э. «Хиросима» тухай пуб...ческэ томо поэмэ, үхи...орюулагдаһан олон янзын ...нэгэ боти рассказууд ...сатирическэ роман бэшэг...айна.

...удалнууд үгтэнэ.

...Сатирическэ роман тухай...эн үгэ, Чимит Цыдендам... хэлэжэрхиит?

...Романай удха хөөрэхэ хү... ааб даа. Үйлэнь городто ...Гол геройнуудынь хонжоо ...шад, худалшад, мэхэшэд ...

— Эрдэмтымнай хуби заяан тухай ном хэзээ дүүргэгдэхэ юм? Хүдөөгөөр ябахада уншагшад Чимит Цыдендамбаев тэрэ һүүлшынгээ номые хэзээ, юрэдөө, дүүргэхэ юм гэжэ һуража, асууужа байдаг юумэл даа. Бидэ иигээд, һайндэрэй һүүлээр хүдөө баһа гарахамнай. Зондоо юун гэхэ болоноббибди,—гээд поэт Николай Дамдинов асууна.

— Һаяын жэлнүүдтэ түгэсхэхэ зорилготойб,—гэжэ уран зохёолшо тобшоор харюусана.

— Чимит Цыдендамбаевич, танай «Банзарай хүбүүн Доржо», «Түрэл нютагһаан холо» гэһэн трилогиин түрүүшын номуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн Василий Найдаковой статья, рецензинүүдые уншаһан лэ бээзт. Тэдэ рецензинүүд удаадахи, дүүргэлтынгөө номые бэшэхэдэтнай ехэл туһатай байха һэн. Трилогиимнай эсэс гээшэ шангахан лэ байха ёһотойнь мэдээжэ. Эндэ Доржо Банзаровай бүхы философиие, ами наһанайнь хэрэгые, тэрэнэй хүдэлмэрилжэ, ажаһуужа байһан сагые зүб харуулха ёһотой болоно бшуу,—гэжэ уран зохёолшо Ц. Дамдинжапов һанамжалба.

—Чимит Цыдендамбаев шүүмжэлэгшэдэй, мүн нүхэдэйнгөө хэлэһэн захяа заабарилие хэрэгтэй хэрэгтэй газартань зүрхэндөө хадуужа абаха ёһотой. Энэ хэнлэмнайшье хэрэгтэй юм. Теэд хоёрдохи номоо бэшэжэ байхадаа, Чимит Цыдендамбаев нүхэдэйнгөө һанамжа ехэ хайхараагүй юм. Трилогиин хоёрдохи ном яһалахан дутуу дундатай. Мүнөө тэрэ ном һайса заһагдаад, Москвада хэблэгдэжэ байна,—гээд Михаил Степанов хэлэнэ.

— Чимит Цыдендамбаев ажабайдалһаа тиимэшье ехээр гээгдээгүй бэшэ аал даа,—гэжэ драматург Цырен Шагжин һаналаа мэдүүлбэ.

— Һаяар түрэл нютаг Тарбагатайгаа ошожо ерэхэм,—гэжэ Чимит Цыдендамбаев нэмэбэ.

— Чимит Цыдендамбаевич, Тарбагатай нютагшни Тарбагатайгаараа... Тарбагатай ошомсоороо мүнөөнэй үе сагай ажабайдалаар тахагдаха бэшэш!—гэжэ зарим нүхэд оролсобо.

— Очеркнуудые бэшэхэб...

— Сэхыень хэлэхэдэ, хүдөө гаража, өөрынгөө олон олон уншагшадаар уулзаха, дутуу дундаяа тэндээ хэлсэжэ ерээ һаа, хэды тамиржаха, хэды ехэ олзо олохо бэлэйт. Теэд таамнай тиимэ юумэнһээ арсахаяал һанадаг зантай бшуут,—гэжэ Н. Дамдинов нэмээбэ.

— Нүхэд, минии һанахада, Чимит Цыдендамбаев сатирическэ романаа һайса заһаад, журналда хэблүүлхэ бээз. Энэ нэгэдэхеэр. Хоёрдохёор, Чимит Цыдендамбаев Доржо Банзаров тухай трилогиёо ерэхэ жэлдэ заабол дүүргэхэ ёһотой,—гэжэ Н. Балдано тобшолол хэбэ.

Уран зохёолшодой удаадахи правлени дээрэ поэтесса Дулма Дондокова тоосохо юм.

Мүн энэ үдэр тус правлени дээрэ «Байгал» журналай 1964 оной түсэб хэлсэгдээ.

С. Ангабаев.

Цырендулма ДОНДОГОЙ

БУХЕНВАЛЬДЫН БАЛЛАДА

I.

...ай түлөө
...лаһан
...н бүриин тэмсэлшэд
...нгаа сайтар
...зоболон амсаа
...хүреэлһэн харша соо.
...хото холо бэшэ.
...рые Гете, Шиллер —
...арадай омогорхолнууд
...суурхуулһан бэлэйл.
...тэндэл, Бухенвальдда
...утаата крематориие
...дхоогооб?
...нар!
...йн шүлһөөр
...е хүрмэгшэдэл,
...түмэрөөр
...удай сэдьхэл хүрмэхээ
...найман жэл соо
...ролдооб Бухенвальдда?
...тнар!
...арһа үбшэхэ арга
...наа Бухенвальдда?
...арһа элдэхэ цех
...хёогооб Бухенвальдда?
...тнар!
...арһые
...эл, эд болгохые
...радхааб Германида?
...тнар!
...арһан перчатка
...ратайгаар
...алдажа абадаг һэм?!
...тнарай хатанууд!
...арһан абажур
...дэн шэмэглээб?!
...тархиин яһаар
...эл шэмэг гоёолто
...таһалгада байдаг һэм?!
...тнарай!
...тнарай!!
...тнарай!!!

2.

Гэшхэлнэб эндэ удаахан —
Гэрэй шэнээн хара шулуун
Гэнтэ сэдьхэлыем даражархёо:
Гэншээн, ёолоон дуулдаһаншуу,
Хүйтэн энэ крематоридо
Хүнүүдые амидыгаар галдажа,
Хүнүүдэй сэдьхэл руу
нёлбожо,
Шуһатаһан мандагар
сабхинуудаар
Шуһан улаан зүрхэнүүдыень
Шорой соо дэбһэжэ
байһаншуу...

Хоёр нюдэн,
Хонхогор хасар,
Арһа, яһан болошоһон
Совет сэрэгшэ
Сэдьхэлдээ Москвае дурдаһаар
Алдалба.
Найма мянгаадһаа үлүү
манайхин
Найдалтаяа хахасангүй
алуулаа.
Найма мянгаадһаа үлүү
эжынэр
Найдалаа орхёогүй,
хүлеэһээр!..
Гэншээн дундуур соностобо
Гэнтэ дорюун уряа:
«Интернационалай» аялга
һүртэйгөөр
Эршэдэн шэнхинэбэ.
Холые шэртэһэн
Коммунистнарай нюдэн
ялалзаад,
Торожо унажа,
Туража үхэжэ ябаһан
Тамынхинай шэг шарайда
Тэмсэлэй ошо бадаруулба,
Ухаан зүрхэндэнь
Улаан одо сасаруулба.

3.

Эрнест Тельманэй
Эрэлхэг шарай үзэгдөөд,
Зангидаһан нюдаргаа
Задалангүйгөөр алдалба.
Арайл үрдеэгүйш даа —
Алдарта илалта ойрохон
Алхалжа ябаал даа наашаа.
Шамһаа айгаа фашистнар.
Шахардуу сагай болоходо,
Шамдажа хороохоо табдзэ.
Түрэл арадайнгаа
Түүхын түлөө,
Түрэл арадайнгаа
Һайн һайханай түлөө,
Һайханаар жаргахын түлөө
Тэмсэлэй замда гараа һэнши.
Тиигэжэ, фашизмтай
бажуулдаад,
Ами бэешни алуулаашье һаань,
Арюухан хэрэгшни
Амиды үлэнхэй.
Арадшни партитаяа,
Ашанаршни
Алдарта замаар дабшанхай.
Хүндэлжэ дурасхаалыеш
Хүүртэшни дохиноб,
Ёһотой немец арадай
Ёһотой хүбүүн!

4.

Апрель, дүшэн табадахи он.
Адага түмэрые
Улаан нюсэгэн
Улаараа гэшхэжэ,
Бүхы хүсэеэ зангидажа,
Буһалгаа эхилээд,
Бэеэ сүлөөлһэн
Бухенвальдын тэмсэлшэдэй
Баатар солые дууданаб!
Хонхото башни[1] соо
Хонхын абяанай зэдэлхэдэ,
Тон эли тодоор Танай габьягай
гимн
Тон анхаржа шагнааб...
Бухенвальд!..
Бү дабтагдуужаг хэтэдээ
Бүурал дэлхэйн нюрган дээр
Бухенвальднууд!

[1]) Бухенвальдда гранит, эрдэни шулуугаар бүтээһэн дурасхаалта ансамбль 50 метр үндэртэй Хонхото башняар дүүрэдэг.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮДҺЭЭ

ГУРБАН БЭХИ

Үндэр тэнгэри тулгагүй бэхи,
Һүмбэр уула оройгүй бэхи,
Һүн далай хабхаггүй бэхи.

ГУРБАН СЭГСЭ

Үһөө һамнуулһан хүгшэн
сэгсэ,
Үнэһөө абхуулһан гуламта
сэгсэ,
Хогоо тармуулһан сомоо
сэгсэ.

ГУРБАН ХЭНЗЭ

Оройтожо хаяһан
нажарай тарян хэнзэ,
Үтэлһэн хойноо
тэжээһэн хүбүүн хэнзэ,
Сабшалангай узуурһаа
гараһан ногоон хэнзэ.

ГУРБАН ХУРСА

Үбэлэй бугын эбэр хурса,
Гүлгэн нохойн шүдэн хурса,
Хулуушан хүнэй хутага хурса.

Үльгэршэ, түүхэшэ
П. Тушемиловэй
үгэһөө Д. Мадасон
бэшэжэ абаа.

...ан хуһан саһан сагаан үбэлөө хүлеэн дуурана.
П. ЯХНОВЕЦКИЙН фотоэтюд.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

ҮСХЭХЭ, ХУБААХА, ХОРООХО БОЛОН ҮШӨӨ ТИИГЭЭД НЭМЭЭХЭ ТУХАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ ПОЭМЭ

Нэтэрүүхэн Володя,
Нэгэдэхиин Володя
Хорооно, үсхэнэ, хубаана,
—Хоёрто хоёрые нэмэхэдэ,
Дүрбэ болохо, дүрбэ!—гээд,
Ягаахан бэхын сараатай
Яһархаг жаахан хургануудаа,
Даншье хөөрхэн барбаадайгаа
Даража байжа тоолоно.
Арбан соохоно нэмээнэ,
Хорин соохоно хубаана,
Өөдөө хаража үсхэнэ,
Уруугаа хаража ухамайлна,
Түби дэлхэйн эрдэмэй
Түрүүшын шата дамжана.

**

—Үсхэхэ гээшэ һонин гү?
Үнгын бодол түрэнэ гү?
Тооё тоогоор үсхөө һаа,
Тооложо захадань гарахагүйш!
Үргэн юртэмсын юумые
Үсхэжэ, юрэдөө, барахагүйш!

Дэншээхэнээр хатардаг,
Дэлхэйн бүхы бугануудай,
Арья тарья эбэрнүүдэй
Арбан хоёр һалаае
Хонгор нютагайм ямаадай
Хоёр эбэртэ үсхөө һаа —
Олон хэды эбэрнүүд
Огторгой өөдэ ёдойхо хаб?
Ямар һүртэй яһан ой
Ярьяхажа байха хаб?

Алтай, Казахстан нютагуудай
Арбай шэниисын орооһые
Аажам һаруул Украинын
Алтан хоолосто үсхэжэрхёод,
Аржыжа гараһан орооһыень
Табан түбиин тарянда
Таарууляжа үсхөө һаа—
Хэды тарян обоойжо,
Хэды гүрэниие тэжээхэб?

Үлэнхэржэ дайлаһан
Үни холын колонитой
Ангита баян гүрэнүүдэй,
Арбаадтайхан хүүгэдэй,
Арбан хурган бүхэниие,
Арбагархан сагаахан,
Долёобор, шэгшы бүхэниие,
Дулаан Африкада түрэһэн
Хүдэр харахан хүүгэдэй
Хүрин харахан гарнуудай
Хөөрхэн арбан хургадта
Үсхэгтыл даа, алдангүй!
Хамта хэды хургадууд,
Хара, сагаан хургадууд
Бологшо ааб даа, тиихэдэтнай.
Хожом болоод байхада,
Колонинуудай һалан һалахада,
Хэды хара хургадууд,
Хэды сагаан хургадууд,
Аха дүүгэй гуримаар
Адхалсагша ааб, тиихэдэ?...

**

— Хушын һамарха дэлгээгээд,
Хубаажа һуудаг үйлэмнай,
Баһал яаһан һонин бэ!
Баахан хүүгэд мэдэнэ гүт?

Гансааран эдлээд байдаггүй,
Гани харуу бэшэл хүн,—
«Бултадаа минии» гэдэггүй,
Бусадаар юумэеэ хубаалдадаг.
Нохойн дүрбэн гүлгэдшье
Нойтон найман хүхэнүүдээ
Хоёр хоёроор хубаажархёод,
Хомхойрон хүхэжэ байгаал һэн!
Һаруул огторгойдо толордог
Һара наран хоёрые
Үдэр һүни хоёрнай
«Үгээ ойлголсон»
хубаанхайл,—
Наранаинь үдэртөө гэрэлтээд,
Һарань һүниндөө толордог!
Таанадай хоёр гарнуудшье
Таба табаар хургануудаа
Тон тэгшээр хубаанхайл,
Тоолоод үзыт, өөһэдөө!

**

— Үсхэхэ, хубаахаһаа ондоохон
Үйлэнүүд гэжэ бии ха юм!
Тоо бодолгын үйлэнүүд
Тооложо хэлэбэл дүрбэ юм...
Гүнзэгы эрдэм гээшымнай
Гүн холые зориһон
Гүйгөөшэ хурдан хүлэг һаань —
(Дүтынь жэшээ абахада),
Дүрбэн эдэ үйлэнүүднай
Дүлэ сасарган табардаг
Дүрбэн турууниинь гээшэл
даа!

Хороохо гэдэг үйлэдэ
Хоног үдэр бүхэндэ,
Бүмбэрсэг дэлхэйн хүүгэдүүд,
Бүрин булта һуралсадаг.
Хонгор һайхан хүүгэдүүд,
Хороохынгоо урда тээ,
Юуе юунһээ хороогоо һаа,
Юртэмсын байдалда туһатайб,
—гээд
Эхин түрүүндэ толгойдоо
Энээниие бодохо хэрэгтэйл
даа.

Залхуу хүнэй залхууе,
Шашаг хүнэй шашагые,
Тэнэг хүнэй тэнэгые,
Хэдэр хүнэй хэдэрые,
Хэнтэг хүнэй хэнтэгые
Хаяжа бултыень хороонгүй
Хахадыень хороогоошье һаа—
Тэнэг, шашаг, залхуугай
Тэн хахадыень хороожо,
Хэдэр, хэнтэгэй хахадые
Хэршэжэ һүхөөр хаяа һаа—
Хэды тулам залхуурал,
Хэды тэргэ шашаг,
Хэды машина тэнэглэл,
Хэды вагон хэдэрхэл,
Хэды пароход хомхойрол—
Гүн далайн оёорей
Гүйхэн болотор хаягдаха һааб?
Аажам дэлхэйн агаар
Амилхада хүнгэхэн болохо
һааб?

**

— Дүү нүхэд, хүүгэдүүд,
Дүрбэн анги үйлымнай
Нэмээхэ гэдэг һайн үйлэ,
Нэн һүүлдэнь үлэшэбэ.

Хоёр бүмбэгын хажууда,
Хоёр бүмбэгэ нэмээхэдэ,
Дүрбэн бүмбэгэ болоходоод,
Бүмбэр бүмбэр дэбхэрхэ гээд,
Бүүбэй байхаһаа мэдэнэбдн.
Юундэ юуе нэмээхэдэ
Юрэдөө балай таарахагүйб?
Юундэ юуе нэмээхэдэ
Юумын зохидоор таарахаб?

Щинии тоомгүй тэршээ дээр,
Минии тоомгүй тэршээе,
Солото боксёр Баторкын,
Солбон, Чингис, Баиркын
Алибаа мунинха тэршээе,
Аашатайхан зангые
Абажа ерээд нэмээгээ һаа—
Юрэдөө юуниинь бололтойб,
Юртэмсэ дэлхэй гэршэлхэл!
Оройдоо хэндээш хэрэггүй,
Орхие тиимэ нэмээлтээ!

Бадмаевай бодолой ухаансар
дээр
Базаровай һанаамгай бэрхые,
Базаровай һанаамгай бэрхэ дээр
Батуевай уншаха дуратайе,
Батуевай уншаха duратай дээр
Шагдаровай шатаршые,
Шагдаровай шатарша дээр
Сандановай санашые,
Сандановай санаша дээр
Зурнуевай зураашые,
Зурнуевай зурааша дээр
Дурнуевай дуушые,
Дурнуевай дууша дээр
Оля басаганай оёдолшые
Нэмээхэдэ болохо даа,
Нэмээгээл бэд даа, нэмээгээ
даа!

Яаһан уран сэсэн,
Яаһан һанаамгай бэрхэ,
Яаһан шатарша, санаша,
Яаһан зурааша, дууша
Эрхим хүбүүн бии болоод,
Эхэ, эсэгэеэ баясуулжа,
Эрэлхэг ороноо суурхуулхаб!
Нэмээхэ үйлэ гоёхон даа,
Нэмээжэл байе, нэмээе...
Эхэ хүнэй энхэрэл дээр
Аба хүнэй анхарал.
Аба хүнэй анхарал дээр
Аша хүнэй эрмэлзэл,
Аша хүнэй эрмэлзэл дээр
Арад зоной омогорхол
Абажа ерээд нэмээгээ һаа—
Ямар халуун энхэрэл,
Ямар арюун анхарал,
Яаһан агуу эрмэлзэл,
Яаһан үндэр омогорхол
Болохол һааб, нүхэдүүд!

**

Дүү жаахан хүүгэдүүд
Дүрбэн үйлэ шудалалга,
Яаһан баян удхатай,
Яаһан баян ашагтай,
Яаһан үндэр үүргэтэй,
Яаһан үргэн харгытай
Эрдэм гээшэб, ихэдээ!

Эдир үетэн энээн тухай мэдэг лэ!

ШЭН ЗОРИГТО БУРЯАД ХҮБҮҮН

Байгалай эрьедэхи Ольхон нютагай багахан клубта нэгэ буряад хүн киномеханигаар хүдэлдэг. Багашаг бэетэй, түргэн эрьесэтэй, хараха янзада дүшэ гара наһанай хүн.

Энэмнай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ шэн зориг харуулжа, гурбан шатын «Алдар солын» ордендо хүртэһэн «Алдар солын» орденоор дүүрэн кавалер гээшэ. Иимэ үндэр нэрэдэ хүртэһэн хүнүүд Советскэ Союз дотор ехэшье олон бэшэ юм. Энэ нүхэрэй нэрэ обогынь —Семен Батагаев.

Батагаев—ажалша бүхэриг хүнүүдэй нэгэн. Ольхон нютагайхид Батагаев тухайдаа үльгэр домог зохёон хэлсэжэ байдаг.

Теэд энэ нүхэрэй газаа талаһаань харахадаа, баатар хүнэй ямаршье тэмдэг олохогүйт.

Семен Батагаев бусад хүнүүдтэл гэр бүлөөр ехэ: долоон үхибүүтэй. Гар,хүлнүүдыньшье тиимэ задарюун томо бэшэ. Нюрга бэеэр набтархан: томошог хүнэй мүрэсөөнь болохо ааб даа. Үдэрһөө үдэртэ юрын нэгэ ажал хэдэг. Бусад аба, эжынүүдтэл адли үри бэеэ эрдэм һургаалтай, ехэ болгохые оролдожол ябадаг хүн.

...Хэрбээ дайн сэрэг тухай киное Семен Батагаевай хаража һууххые хараа һаа, нюдэнэйнь ялалзахые хүрэ хүрэһөөр обёорхот. Илангаяа «Александр Матросов» гэжэ фильм харахадаа, тойрожо байһан бүхы юумэн тухай мартажархёод, дайсадтай тэмсэжэ байһандаал, сэдьхэл бодолынь, зүрхэ зоригынь орьёлжо байдаг. Юуб гэхэдэ, Семен Батагаев Александр Матросовтой нэгэ дивизидэ зэргэлэн ябажа дайлалдаһан байгаа.

Галаар дүрьежэ байһан дайсанай буугай амые Матросовой бэеэрээ бүглөөд унашахые кинодо харахадаа, нюдэнһөөнь ээлүүдгүй нёлбоһон дуһадаг. Юунэй түлөө унаһыень Батагаев тон һайн мэдэнэ. Александр Матросов тэрэ тулалдаанда өөрынгөө амяар олон нүхэдөө үхэлһөө абараа ха юм. Тэрэ ехэ тулалдаанай дүлэн соогуур Семен Батагаевшье ябалсаа. Тиимэ ушарта дотнүхэ өөрөө бэеэрээ бүглэхөөр бэлэн ябаа. Олон нүхэдөө дайсанай һомоной мүндэр соогуур дахуулжа, халхалжа гараһаншье байха.

Семен Батагаев—олон дахин баатаршалга гаргажа, «Алдар солын» орденой гурбан шатада хүртэһэн. Иимэ орденой дүүрэн кавалер болохо гээшэмнай Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэһээ нэгэшье дутуугүй ха юм.

...1942 он. Дайнай түлэг үе. Семен Батагаев зуун дүшэн дүрбэдэхи стрелково дивизидэ юрын солдат ябаа. Дайсанай бэхилэлгые һалгахын түлөө Локняважна станциие эзэлэн абаха хэрэгтэй байба. Хоёр үдэрэй туршада галта ехэ тулалдаан болобошье, дайсан үшөөл үсэд шунахайран дугташаһан юм. Командирынь ябаһан сержант Никифор Яковлевай унахада, Батагаев командалжа, гушан миномётчигһоо дүрбэн хүн болотороо тулалдаа. Дүрбэшье һаа, дайсадые сухариха баатай болгоо һэн.

Байлдаанай һүүлдэ полкын командир майор Кожевников тэдэ дүрбэнэй гар барижа, полкын урда хүндын ёһоор байлган, амаршалаа юм.

Энэ түрүүшынь баатаршалгын түлөө миномётчик Батагаевта гурбадахи шатын «Алдар солын» орден шагнал үгтэһэн байгаа.

Тэрэнэй һүүлээр нилээд удаан саг үнгэрбэ.

...Литвагай Вильнюс хотые сүлөөлхэ үедэ зуун дүшэн дүрбэдэхи дивизиин гурбадахи батальон үйлсын нэгэ хажуугай дүрбэн дабхар гэр эзэлээд байгаа. Гудамжын нүгөө талын гэртэ фашистнууд хоронхой. Манай дивизи руу дайсад бүхы буунуудаараа аадар мүндэр адхаруулһан мэтээр буудажа оробо. Байлдаанай гал дүлэн соогуур үйлсэ хүндэлэн гараха гэжэ ябаһан зуун дүшэн дүрбэдэхи дивизиин связной солдат шархатаад унашаба.

Мүлхижэшье һаань, дайсанһаа холодохо аргаяа һалаад хэбтэһэн совет сэрэгшые амидыгаар абаашажа, манайхинай түсэб, сэрэгэй тоо байе мэдэхэ гэһэн дайсад аһан шадалаараа оролдобо. Теэд совет сэрэгшэдэ дүтэлжэ ерэһэн фашист бүхэн унаса буудуулһан юм.

Энэ үедэ батальоной командир капитан Шевцов шархатаһан нүхэрөө абархыень зоримгой сэрэгшэ Батагаев Жанн Загидулин хоёрто захиралта үгэбэ.

Һомоной эшхэрээн соогуур мүлхижэ ошоод, нүхэрөө абаржа шадаха гээшэ гү? Эдэ хоёр өөһэдөө амиды мэндэ бусаха гү?

Ябашье захиралта дүүргэхэл хэрэгтэй.

Батагаев Загидулинтаяа нэгэ гэрэй саана орожо хороод, хэды минута шэмээгүй байбад.

Семен Батагаев энэ үедэ ами наһан, гэртэхин, һургуулида суг һураһан нүхэд, хани басагад тухайдаа бодожо байгаа гү? Үгы. Хайшан лэ гээ һаа, нүхэрөө абархаб гэһэн олон бодол ухаандаа гүйлгэжэ, дайсанай һомонуудай эшхэрээнэй замхахые хүлеэжэ байгаа.

Батагаев үйдсын дунда гэнтэ гүйжэ гараад, дайсанай шэбээлһэн гэрэй сонхонууд руу автомадаар хэды удаа няжагануулаамсаараа, шархатаһан нүхэртөө ошожо, фашистнуудай булталзаһан нүхэнүүд руу дахин хэды хэды буудаһаар, нүгөөдэ хүбүүнтэеэ нүхэрөө һугадан, дайсанай юугээшье ойлгожо үрдеэгүй байтар далда орошобод.

Энэ хатуу зоригойнь түлөө Советскэ правительство хоёрдохи шатын «Алдар солын» орденоор Семен Батагаевые шагнаа һэн.

Баһа һүүлээрнь, дайнай газарта ябахадаа, гайхан тагнажа барашагүй үшөө нэгэ баатаршалта гаргаһан байна.

Дайсанай бэхилһэн дот-нүхэнүүдһээ толгойгоо ургэхын аргагүйгөөр буудажа байба.

Теэд үхэлтэ тэдэ хорото нүхэнүүдые хэн саража шадаха гээшэб.

Капитан Шевцов Батагаевта найдажа, захиралта үгэбэ. Энэ даабариень һүбэлтэн бушуу комсомолец Семен Батагаев лэ дүүргэжэ шадаха.

Батагаев хэды граната бүһэндөө хабшуулаад, добууниие тойрон мүлхижэ оробо. Нүхэдынь амяа татан хүлеэжэ хэбтэһэн юм. Таба минута болохотой зэргэ, Батагаев хэды гранатаяа тэрэ нүхэн тээшэ жараад метрэй газарһаа удаа дараалан шэдэжэрхиһөөр, гүйн ошожо, амиды үлэһэн фашистнуудые автомадаараа буудан унагааба. Мүн хоёрдохи дот-нүхыень тиигэжэл тэһэ сохёод, гэдэргээ бусаһан байгаа.

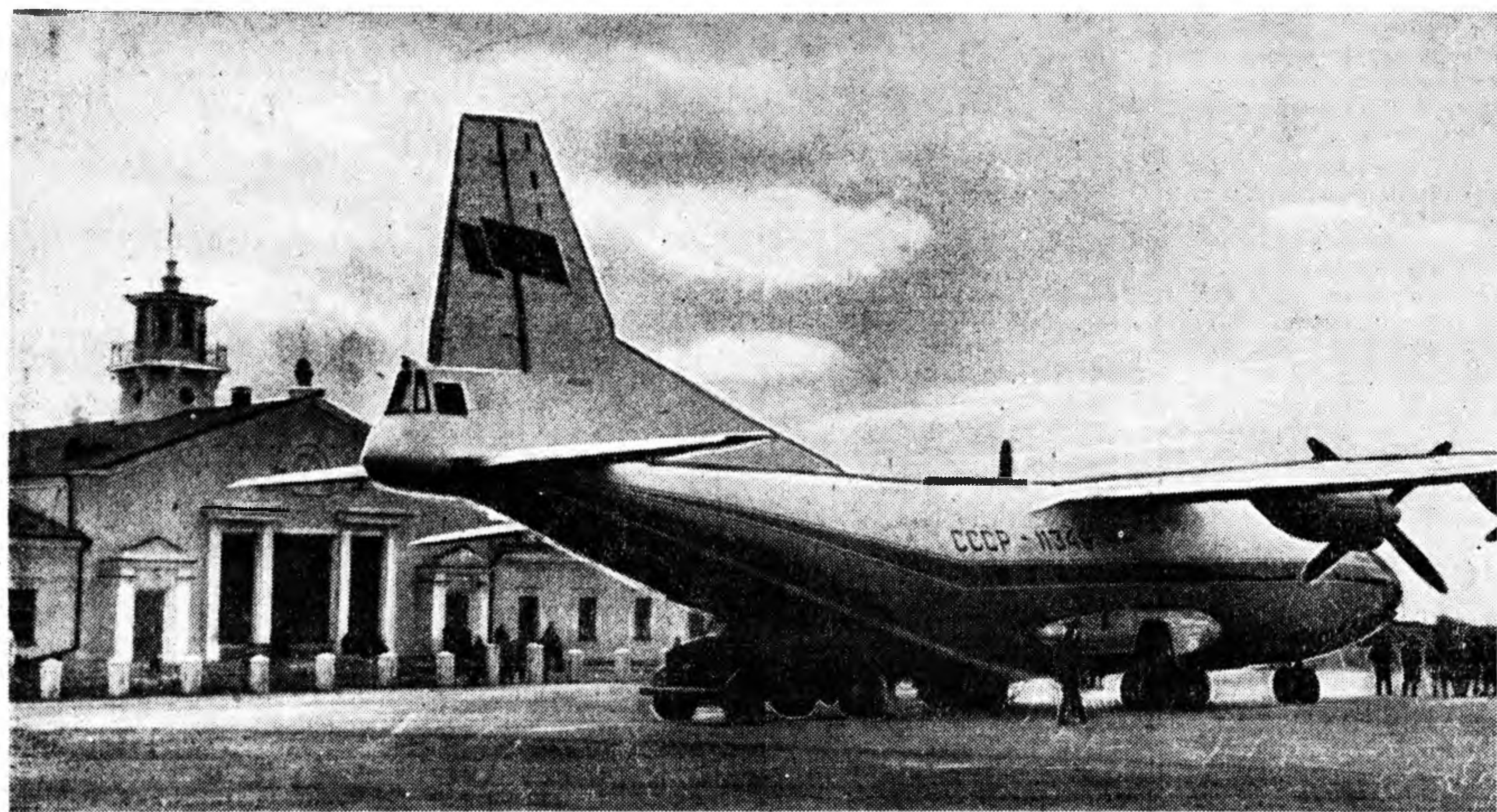
Теэд батальоной урагшаа дабшаха гэхэдэ, гурбадахи нүхэн сооһоо дахинаа гал дүлэ хаяжа, манай сэрэгшэд баһал хэбтэхэ баатай болоһон тэхэ.

Капитан Шевцов тэрэ үхэлэй нүхэ угы хэхыень дахинаа Батагаевта даалгаба. Ондоо хүниеешье командир эльгээжэ шадаха байгаа. Теэд аюулые сараад, өөрөөшье амиды үлэхэ лаб найдамтай сэрэгшэдэй нэгэн Батагаев лэ байгаа бшуу.

Энэ найдабариие Семен Батагаев мүн лэ дүүргээд, нэгэдэхи шатын «Алдар солын» орденда хүртөө.

Дайнай газарһаа бусаһан сагһаа хойшо Семен Батагаев Ольхон нютагтаа ажалладаг. Энэ хүнэй сэдьхэл һанааниинь Байгал далайн арюун сэбэр уһан мэтэ тунгалаг лэ. Мүнөө амгалан ажалдаа баһал оролдосотой һайнаар, үнэн зүрхэнһөө хандажа, малтаалтай, солотой ябадаг.

Данри ХИЛТУХИН.

Хүхэ номин огторгойдо тамардаг «АН-10» гэжэ трубовинттэ, дүрбэн мотоортой самолёт Улаан-Үдэ дээгүүрнай эрьен тойрон дэлиhээр аэропортдо буушаба.

Үнэхөөрөөшье гайхалтайл! Энэ лайнер 600 километр зайе гансахан час соо гатална. Эрхүү—Улаан-Үдэ—Шэтын хоорондо аяншадые зөөхэ зуураа, манайда хододоо хүрэдэг болохонь.

— Нинсдэлгэмнай амжалтатай байба,—гэжэ кораблиин командир Леонид Константинович Гусев хөөрэнэ.—Эрхүү Улаан-Үдэ хоёрой хоорондо минил 21 минута соо ябагдана. Самолёдой герметическэ салониие 100 хүн эзэлжэ, аяншална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүрбэн мотоортой агаарай лайнер Улаан-Үдын аэропорт дээрэ. В. НИКОЛАЕВАЙ фото.

Омолишоднай олзотой даа

Үнгэрhэн зунай уларил загаhашадай хүдэлмэридэ ехэхэн бэрхэшээл ушаруулаа. Байгал дошхоноор долгилжо, омолиин ябадаг зам алдуулаа. Тэрээнhээ боложо загаhа барилгын түсэб дүүргэлгэ хойшо татагдаhан байха юм. Гэбэшье, загаhашад тунхаряа, мүрөө алдаагүй.

Урдань сентябриин хоёрдохи хахад, мүн октябрь загаhа барилгын хоорондохи үе гэжэ тоологдодог байhан. Тэрэ үедэ загаhа бариха гээшэ хэзээ хэзэээнэйхиhээ түбэгтэй байдаг. Республикын загаhашад олзобори хэхэ сагаа заашье нүгшөөнгүй намарай загаhа барилга hайнаар эмхидхээ. Тэдэнэр октябриингаа түсэб тэрэ hарын 24-дэ дүүргэhэн байна. Үлэhэн үдэрнүүдтэнь зун соо дутуу бариhан загаhаяа хүсэлдүүлхын тулада хүдэлөөд, арба hарын даабари болзорhоонь урид гүйсэдхэбэ.

Нижне-Ангарскын, Баргажан, Адагай загаhанай комбинадууд жэлэйнгээ түсэб дүүргэнхэй.

«40 лет Октября» колхозой загаhашан Алексей Захарович Дремухинай даадаг бригада Байгалда, Сухая тосхон шадархи Загза гэжэ газарта губшуур табихадаа загаhа ехээр бариба. Энэ бригадын загаhашад hара соо гурбан hарын түсэб дүүргээ.

Баргажан Адагай загаhанай комбинадай И. Е. Тришкин, Ф. Г. Афанасьев гэгшэдэй даадаг бригаданууд Котакель нуур дээрэ загаhашалхадаа түсэбөө нилээд үлүүбшэлээ. Большереченскэ загаhа үсхэбэрилгын заводто омоли барижа үгэдэг Посольскын «Байгал» гэжэ загаhа барилгын колхозой бригада намарайнгаа түсэб хоёр дахин дүүргэнхэй.

Иигэжэ Байгалай загаhашад Агуухэ Октябриин 46-дахи жэлэй алдарта ойдо ажалай эрхим бэлэг бэлдэбэ.

И. Артюнин.

Эрхүүhээ Тимлюй хүрэтэр

Үбгэн буурал Байгалые тойроhон орьёл үндэр шулуун хадануудые hэтэ дабаhан электролини... Энэ утаhаар Ангарай хүсэтэ электростанцинуудай электрын элшэ хүсэн манай республикада асарагдахаяа байна. Тиимэhээ энэ утаhые «Ангар мурэнэй алтан hубад» гээд нэрлэхэдэ алдуу болохогүй ха.

Барилгын участогай конторододо ороходомнай:

— Начальнигнай сүлөөгүй, үдэшэлэн болохо партийна суглаанда бэлдэжэ байна,—гээд манда харюусаба.

Яагаа урагшагүй юм. Сүлөөгүй... Үшөө суглаан. Үнэндөө участогай начальник нүхэр Селезнев прорабуудаа суглуулан-хай, жэлэй дүүрэтэр хэгдэхэ барилгын хүдэлмэриин график табижа, зүбшэжэ hууба. Ушарынь, эдэнэрнай декабриин 25 болотор Эрхүү—Тимлюй гэhэн маршрудайнгаа бүхы хүдэлмэриие сүм дүүргэхэ даабаритай. Тиимэhээ саашадаа хэгдэхэ ажалаа тоолоно, согсолжо үзөөгүйдэ аргагүй ха юм. Эдэнэр республикынгаа ажалшадта Ангарай алтан hубадые болзорhоонь урид татажа үгэхын хойноhоо шармайн оролдоно...

Эрхүүhээ Тимлюй хүрэтэр электролини бариха 18-дахи участогай хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана. Нүхэр Марковай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд жэлэй дүүрэтэр аяар 53 тулга бодхоохо түсэбтэй. Мүнөө эдэнэрнай Сэлэнгэ мүрэн хүрэжэ ерээ. Мүн Николай Щетининэй бригадынхид 58 тулгануудта утаhа татаха даабаряа бэелүүлжэ оронхой. Нүхэр Щетининэй бригада Эрхүүгэй областиин тала дайдаар зайн галай утаhа татажа дүршэлтэйхэн болонхой.

— Буряадай республикын экономикые саашадань хүгжөөлгэдэ Эрхүүhээ дамжуулагдаhан электрын элшэ хүсэн тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Электролиниин барилгые түргэдхэхэ гээшэ бидэнэй гол зорилго болоно,— гээд 18-дахи участогай начальник Евгений Селезнев мэдүүлбэ.

Ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэнэ

ТОХОЙН найман жэлэй hургуулиин hурагшад hургуулиин шадархи участок дээрээ хүдөө ажахын элдэб ургамалнуудые тарижа, үндэр ургаса хуряагаа. Тэдэнэр биологиин багша нүхэр М. А. Башаровагай хүтэлбэри доро ажаллаа юм.

hаяхан энэ hургуулида «Ургасын hайндэр» үнгэргэгдэбэ. hайндэртэ үхибүүдэй түрэлхидынь, совхозой отделениин хүтэлбэрилэгшэд уригдаа. Суглараг-шад үхибүүдэй ургуулhан овощиин, хүдөө ажахын ургамалнуудай экспонадуудые hонирхожо хараа.

hургуулиин директор нүхэр В. В. Башаров, отделениие эрхилэгшэ нүхэр О. Бубеев гэгшэд hурагшадые амаршалаад, саашадаа ажал хүдэмэридөө, hуралсалдаа бүри ехэ амжалта түйлахыень хүсэhэн байна.

Удаань совхозой поли, мүн hургуулиингаа участок дээрэ эрхим hайнаар, эдэбхитэйгээр ажаллаhан hурагшадта шан барюулагдаа.

hургуулиин уран hайханай бүлгэмэйхид hонирхолтой концерт табяа.

Б. Шагдуров.

Сэлэнгэ.

Эбэр ургаа үдышье hаа,
Энэ инзаган бэрхэхэн.
Эжы аба үгышье hаа,
Эдир багашуулда эрхэхэн.

П. ЖУЖАЕВАЙ фотоэтюд.

Алмаз бариhан урашуул

—Городой олон предприяти, гэр байрануудые электрын галаар, уураалаар хангахын тула шэнэ корпус барилсажа байhандаа бидэ, барилгашад халима баярта эзэлэгдэжэ, омогорхон ажалланабди,—гээд комплексно бригадые даагша, райсоведэй депутат Афанасий Драчук хөөрэжэ эхилнэ. Тиигэхэншье зүб. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг участок Улаан-Үдын тепло-электроцентраль барилгын управлени соо түрүү зэргэдэ оролсодог. Ажабайдалда, үйлэдбэриин элдэб газарнуудта ехэ туhа хүргэхэ хэрэг бүтээжэ байhан туладаа тэрэнэй ажалаараа омогорхохонь буруу бэшэ.

Нүхэр Драчугай хүтэлбэрилдэг бригадын алмаз бариhан арбан долоон мастернууд ТЭЦ-эй корпусой 56 метр үндэртэ гараад, сонхонуудай рамануудта шэлнүүдые hуулгажа байна. Мүнөө тэдэнэр Октябриин түүхэтэ hайндэрые ажалай эрхим амжалтаар угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ хабаадалсаад, унаhан малгайгаа абаха сүлөөгүй ажалланад.

Агуухэ Октябриин hайндэрые ажалай амжалтаар угтая гэhэн олон уряа лозунгнууд барилгын үндэр ханада үлгөөтэй. Эдэ уряануудта харюу болгон, түүхэтэ үдэрэй улам улам дүтэлхэ бүри тэдэнэр шадал хүсэеэ хайрлангүй шармайнад. Шэлнүүдые өөhэдөө отолоод, аяар дээшэнь гэшхүүрээр дамжуулан гаргажа, сонхонуудта hуулгаха гээшэ хүнгэн ажал бэшэ. Тиигэбэшье халаанайнгаа даабарiие үргэлжэ үлүүлдэг зон. Мүнөө тэдэнэр октябриин 26-hаа эхилээд ноябриин түсэбөөр ажаллажа оронхой.

Намарай сэлгеэ hэрюун үглөөнэй үе... Афанасий Драчугай бригадынхид гурбан хоног соо 165 дүрбэлжэн метр рамануудта шэлнүүдые hуулгаба.

1958 онhоо эхилээд нүхэр Драчук бригадираар ажаллана. Энэ үе соонь ажалдань элдэб янзын дутагдал, бэрхэшээлшье ушаржа болоо. Тиигэбэшье хүдэлмэришэдөө зүбөөр хүтэлбэрилдэг, оронойнгоо элдэб hониннуудые газетэhээ уншаад, радиогоор шагнаад, хани нүхэдтөө хөөрэдэг. Тиимэhээ бригадын коллектив эмхитэй, эдэбхитэйгээр ажалдаа хандадаг, журам hайнтай, ажалаа ямаршье голодоhогүйгөөр бүтээдэг юм. Уялгаяа алдар солотойгоор бэелүүлжэ, түүхэтэ hайндэрые ажалай амжалтаар угтажа байна. Гадна ТЭЦ-эй барилгын управлениин коллектив 9 hара соо түсэбэй ёhоор 1 миллион 210 түхэригэй ажал бүтээхэ байhан аад, 1 миллион 223 түхэригэй элдэб хүдэлмэри хэжэ, Октябриингаа үдэрые угтахань.

Н. Цынгуев.

Энээниие дуулаа hэн гүт?

Түргэн томо болодог загаhан

Вьетнамай Демократическа Республикаhаа Урда Хитадта эльгээгдэhэн Вьетнамай «Юэна ньюй» гэжэ 250 грамм шэгнүүртэй загаhа уhач соо табихада, хахад жэл болоод байхадаа 1,5 килограмм болодог гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Вьетнам үүлтэрэй тэрэ загаhан түргэн томо болохоhоо гадна тон үдэсэтэй байна гэжэ тусхай туршалгаар элирхэйлэгдээ. Энэ загаhан жэл соо табан дахин түрэhээ хаядаг байха юм. Эхэнь түрэhэнэйнгөө жараахай болотор тэрэниие аман соогоо абажа ябадаг. Хальhанhаа гараhан жараахайнь халтал аюулай тохёолдохоёо hанамсаар эхынгээ аман соо орожо хородот байна. Энэнь хоролтогүйгөөр үдэхэ ябадалдань нүлөөлнэ.

«Вьетнамай» загаhан ямаршье уhанда үдэжэ шадаха. Гүнзэгы нуурташье, гүйхэн голойшье уhанда амидарха байна. Жэшээнь, рис тариhан уhан соошье байлгажа болохо. Тэрэ загаhан тропическа амитан туладаа 10—20 градус дулаан уhан соо байжа шадаха.

(Календарьhаа абтаба).

ХОЖОМДОhОН ХОЁР ЭРЭШҮҮЛ

Шог зугаа

hамгагүй юрын лэ хүнэй байра. Багахан таhалга соонь тамхинай утаан тунанхай. Гушаяа алхажа ябаhан hамгагүй хоёр сайгаа хүлэртэрөө ууха мүртөө үнэн зүрхэнhөө хөөрэлдэнэд. Эдэнэй үгэ дээрэhээ ойлгоходо, хоюулан хожомдоhон эрэшүүл, эды болотороо гэр бүлэ боложо бираагүйдөө шаналан, дуран тухай hанаhан бодолоо уудална.

Нэгэнниинь:

— Дуран, дуран дуулажал hуухаар...

Нүгөөдэнь:

— Бидэ хоёрой дуулалдахада .. hа... hа. Гуша хүрэшөөд дурлаханьшье энеэдэтэйл?!

—Дуран... Энээхэн дуран гээшэш үүдэ үрхэ гээшыешье мэдэхэгүй, үсэд нэтэрүүгээр зүрхэн руу тэгүүлдэг адьхама юумэл даа. Өөрын эрхэ, харгытайхан лэ шүдхэр байха. Тэрээхэн адьхамые ямаршье доктор, ямаршье hэшхэл, ямаршье хагасалга, ямаршье хүсэн аргалжа шадахагүй. Өөрөө өөрыгөө тааламаар болохо байха...

Хажуудахинь нүгөөдөө сэхэл шуналтай абьяастайгаар шагнажа hуутараа, нүхэрэйнгөө хөөрөөс таhа дүүрэн:

— Далайда хаягдаhан зомгооhондол хэзээ нэгэтэ эрьедэ хаягдаха зон бэзэ,—гэhэн ушар удхагүйшэг үгэнүүдые хэлээд, ангаhан үхэрэй тошон hороhондол сайгаа шууяса hороно.

— Бурхан зайлуул, гурбан эрдэни даа,—гээд нүгөөдэнь дороhоо абажа шангаар энеэбэ...

■ ■

ДАРУУЛГА

Дундуур наhатай хоёр барилгашан ажалайнгаа забhарта иигэжэ хөөрэлдэбэ:

— Тэрээхэн тээсэгэгэрхэн эрбээхэйш Тэгшын номын Тожойдо энэ үдэшэ гарашабал ха,— гэжэ нэгэниинь хөөрэнэ.

—Ай, даа. Үгэ хүүр яагаа тараа дуулдаагүй hэм-мм,—гээд нүгөөдэнь гайхана.

— Мүнөөнэйш залуушуул уулзажа, хушуугаа холбооол, үглөө үдэрынь түрэсэ хэдэг болоо бэшэ аал?!

— Ай, даа. Тиигээд лэ Үхиндын үүхи үсэгэлдэрэй мангарай манан, магазинай hахюул болоо hэн бы.

—Ай, зайлуул! Жаргалаа багтаажа яахадаа бухиндаагаа архяар даруулжа ябана гээшэ гү. Ха, ха, ха. Иигэдэг байбал, мүнөө долоон хүбүү, дүрбэн басага hургуули hударта hургажа, заримыень хадамлажа байха зол хуби намда хүртэхэ hаал?!

— Ямарханшье эрын яhыень хуха дараhан лэ архи даа,—гээд нүгөөдэнь хүндөөр hанаа алдана.

Ц. Шагжиев.

Тобшохоноор...

☆ Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхозой түрүү арбан малшад СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудые харуулха выставкэдэ, Москва хото мордобо. Тэдэнэй дунда хонишон Цыбикжап Жапов, тугалшан Анастасия Архипова, мал адуулагша Дондок Бимбаев гэгшэд бии.

Д. Лопилов.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэhэнэй ёhоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, зарим газар нютагуудта хура бороон ороха, саhа шуурган болохо. Баруун зүгhөө шангашагаар hалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 3—5 градус хүйтэн, үдэртөө 0—2 градус дулаан байхаар багсаагдана.

Ноябриин 4—5-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта саhан ороха. Баруун хойто зүгhөө hулаханаар hалхилха. Хойто аймагуудта hүниндөө 17—22, бусад нютагуудта 10—15, үдэртөө хойто аймагуудта 3—8 градус хүйтэн, урда аймагуудта гурбан градус хүйтэнhөө хоёр градус хүрэтэр дулаархаар хүлеэгдэнэ.

—◡★◡—

ЭНЭЭНИИЕ МЭДЭЭ ХАДА ХЭРЭГТЭЙ

Хүрhэн мяха зүбөөр гэдхээхэдэ амта шэмэнь буурадаггүй.

Шанахадаа хэды шэнээн хүрэhэн мяха хэрэглэнэт, тэды шэнээниие отолжо абагты. Хэрбээ гэдэhэн аад, hөөргөө хүргэгдэhэн мяхан хатуу, шүүhэ шэмэгүй болодог. Хүрэhэн мяха гэдхээхэдээ хүйтэн уhаар угаагаад, сэбэр амhарта соо хэжэ хабхаглаха.

**

Ехээр гашуун болоhон зээгэйн гашуунииень гаргаха гээ hаа, хэды шэнээн зээгэйб, тэды шэнээн hү хэжэ hайса худхаад, нэгэ час тухай байлгагты. Удаань hүнэйнь шүүрэхын тулада зээгэйгээ марли дээрэ адхажа, шэнгыень шабхаруулагты. Тиигэhэн хойноо хүндэ юумээр дээрэhээнь дараха.

**

Мяханай котлет, биточки, шараhан эльгэ болон бусад ... лэхэ соус зөөхэйгөөр ... дэ тоhо, талха халуун ... хэжэ худхажа, зөөхэй ... шарагты. 10 минута соо ... гал дээрэ болгоод, тэнд... ха. Нэгэ бага байлгад гэ... тоhо хэжэ худхаха. Шана... гохоhоо 5 минута урид ... хэршэгдэhэн hонгино шар... рээн соогоо нэмэхэ.

Иимэ соус бэлэдхэхэдэ ... шүлэн соо хахад стакан ... столовын халбагаар халба... хад hүнэй тоhон, столовын ... бага талхан хэрэгтэй.

**

Овощ хэды минута соо ... ха хэрэгтэйб. ... капуста, хартааб... таминтай байлгах... лада бусалжа ... шүлэн соо гү, али ... соо тэдэниие хэгт...

Дабhалагдаагүй ногоон ... 20—35 минута соо,

дабhалагдаhан капуста—... 30 минута соо,

морковь —15—25 ... соо,

хэршэгдэhэн хартаабха—... 15 минута соо,

помидор—6—8 минута ... болгогдодог.

**

Загаhа гансахан гэртээ ... шэ, бариhан газартаа бо... болохо. Загаhа хүнэг ... кострюль соо хэжэ дабhала... гэ хоног байлгаха. Удаа ... хүйтэн уhаар бага зэргэ уг... нарихан утаhанда шагт... наранда үлгэхэ, hалхи... 3—4 хоноод байхада ... борсологдошодог.

БЭЕЫНГЭЭ ТАМИР ШАНГАДХАХА ГЭЭ hАА...

Үглөөнэй зарядка гү, арюун сэбэрэй (гигиеническэ) гимнастика хүнэй бэе махабадта хүсэ оруулдаг, hэргэлэн хүнгэн болгодог. Үглөөнэй зарядка хэхэдээ hалхидуулагдаhан байрада гү, үгышье hаа, газаа үнгэргэхэ.

Үглөөнэй гимнастика 6—8 упражнениhээ бүридүүлэгдэдэг. Тэрэ бүхы бэеын балсан, булшан хүдэлгэхөөр хэгдэхэ зэргэтэй. Хүрэhөөр амисхалай упражнени хэхэ. Удаань мүр ээмэй, ехэ бэеын, хүлэй упражнени хээд, гимнастикаяа дэбхэрэлгээр дүүргэхэ.

Үглөөнэй гимнастика 5—10 минута, угаалтайгаа оройдоо 15 минута саг эзэлхэ.

Бэе махабадай тамир шангадхаха упражнени үдэршье хэхэдэ туhатай. hургуулида, техникумдэ, бэшэшье hуралсалай ... нуудта физкультурна заб... га 3—4 час болоод лэ хэж... хада туhатай гээшэ. Тиихэ... лэдбэриин газарта үдэрэй ... гэhээ час хахад, хүдэл... дүүрхэhээ час хахад урд... тэрэниие үнгэргэжэ байха... хисотой.

Үйлэдбэриин гимнастика ... ёhотойл амаралта юм. Упра... хэ хэhээр хүн тэрээндэ ... болодог. hуудаг хүдэлм... хүндэ hуняахада, хүл дээрэ... жа хүдэлмэрилдэг хүндэ ... hуухада, гар үзүүрэй а... хүндэ алдалан hарбагайда... дэлхэдэ туhатай байна.

Физкультурын 4—5 ... нени 5 минута соохоно хэг... дэг гээшэ.

СССР-эй Верховно Сүүдэй плен...

А. Ф. Горкиной хүтэлбэри доро СССР-эй Верховно Сүүдэй пленум hаяын үдэрнүүдтэ болобо. Гүрэнэй болон ниитын зөөри хулууха ябадалай шалтагаануудые элирүүлхэ талаар сүүдэй хүдэлмэри hайжаруулха тухай асуудалаар элидхэлнүүд пленум дээрэ шагнагдаба.

Партийно-гүрэнэй хиналтын комитедүүдтэй, туhалха бүлэгүүдтэй нягта холбоо байгуулхыень, олониитын хүсэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхыень сүүдүүдтэ дурадхагдаа.

Хүнгэн мүрөөр олоhон олзоор баригдаhан гү, али худалдажа абтаhан гэр, дача болон бусад барилгануудые миинтээр хуряажа абаха тухай хэрэгүүдые сүүдүүдэй ямараар хаража үзэдэг тушаа элидхэлнүүд шагнагдаа.

Хүнгэн мүрөөр олоhон олзоор баригдаhан барилгануудhаа гадна, гүрэнэй предприятинуудай, эмхи зургаануудай, ... хозуудай, бусад коопер... организацинуудай ... хуули бусаар хэрэглэжэ... hан барилгануудай ... абтаха ёhотой байhые ... сүүдүүд хараадаа аба... гэжэ тогтоол соо хэлэгд...

«Сүүдэй харюусалгад... баадуулгын 1963 оной ... шын хахадта ямар ба... тухай СССР-эй Вер... Сүүдэй түрүүлэгшын нэ... орлогшо В. В. Кули... элидхэл пленум дээрэ ш... даба. Гэмтэ ябадалай, ... тоодо хүшэр хүндэ гэм ... улам үсөөржэ байна... пленум тэмдэглээ.

Зарим союзна болон ... номито республикан... Верховно сүүдүүдэй, х... нуудай, областьнуудай, ... дуудай арадай сүүдүүд... рүүлэгшэнэр пленумэй ... мэридэ хабаадалсаба.

Хилын — саанаhаа

Марокко Кубатай дипломатическа харилсаагаа болюулба

ЛОНДОН, ноябриин 1. (ТАСС). Мароккын гадаадын хэрэгүүдэй министр Ахмед Балафредж октябриин 31-дэ хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэбэ. Тиигээд Алжиртай тохёолдоhон hүүлшын зүрилдөөнэй үедэ Мароккодо эсэргүү алхамуудые хэhэнтэйнь дашарамдуулан, Мароккын правительство Кубатай дипломатическа харилсаануудаа болюулба гээд Ахмед Балафредж мэдүүлээ. Рейтер агентствын мэдээсэhээр, Куба хадаа Алжирта буу зэбсэг үгэнэ, hайн дуранhаа сэрэгэй алба хэхэ хүнүүдые эльгээнэ гээд Мароккын гадаадын хэрэгүүдэй министр хэлээ бшуу.

Мароккын правительство өөhэдынгөө элшэн сайдые Каирhаа, Дамаскhаа дуудажа асараа. Юуб гэхэдэ, Арабуудай Нэгэдэмэл Республика Сири хоёр Марокко тушаа тон дурагүйгөөр хандана гэжэ Ахмед Балафредж мэдүүлээ. Хэрбээ Каир Дамаск хоёрой мүнөө баримталдаг хараа шугамаа хубилгаагүй hаань, эдэ оронуудтай дипломатическа харилсаанууд эсэслэн болюулагдаха гээд Мароккын гадаадын хэрэгүүдэй министр тодорхойлбо.

Мароккын hургуулинуудта, дээдэ hургуулинуудта ажалладаг Египедэй бүхы багшанарай, профессорнүүдэй дары Эхэ ороноо бусахаяа бэлдэхэ тухай дурадхагдаа гэжэ Мароккын гадаадын хэрэгүүдэй министр Ахмед Балафредж тэмдэглэбэ.

Сайгондо тохёолдоhон ушар тухай

ПАРИЖ, ноябриин 1. (ТАСС). Президент Нго Динь Дьемэй засаг түрые унагаахын зорилгоор мүнөөдэр Сайгондо сэрэгэй урбалта хэхэ hэдэлгэ гаргагдаа. Информационно агентствонуудай мэдээсэhээр, далайн сэрэг, парашютистнууд, бронетанкова частьнууд сэрэгэй энэ урбалтада хабаадалсаа бшуу. Сэрэгэй урбалтада хабаадагшад радиостанци, правительственна полициин байшан эзэлhэн байна.

Правительствада эсэргүү сэрэгүүдэй, мүн президент Нго Динь Дьемые дэмжэдэг сэрэгэй частьнуудай хоорондо мүнөө үедэ буудалдаан үргэлжэлhөөр гээд Франс Пресс агентство Сайгонhоо мэдээсэнэ. Нго Динь Дьемые дэмжэдэг сэрэгүүд президентын ордондо байрланхай.

Дээдэ тушаалтай бүлэг генералнууд сэрэгэй урбалтые толгойлно. Тэрэ тоодо Сайгоной сэрэгэй губернатор генерал Тон Тат Динь, урдань генерал байhан Чан Ван Дон бии.

Сайгоной радиогой мэдээсэhээр, Нго Динь Дьемэй засаг түрэhөө арад зониие сүлөөлхэ зорилго сэрэгэй урбалтын урда табигдана гээд хүтэлбэрилэгшэдынь мэдүүлhэн байна.

Информационно агентствонуудай мэдээсэhээр, Америкын элшэн сайд Кэбот Лодж Вашингтон ошохо гэжэ байhанаа болёод, мүнөө үедэ Сайгондо байна.

Вашингтонойхид анхаралаа... хандуулна

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 1. (ТАСС). Нго Динь Дьемэй правительствада эсэргүү сэрэгэй урбалта амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ болохо ха гээд ЮПИ агентство мэдээсэбэ.

Агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, энэ урбалтань hайса бэлдэгдэhэн байгаа. Юуб гэхэдэ, дээдэ тушаалтай, урдань Нго Динь Дьемые дэмжэдэг байhан сэрэгэй офицернүүд энэ урбалтадань хабаадана.

Урда Вьетнамда урбалтын болоhоной түлөө Америкын тусхай тушаалтай хүнүүд ямаршье харюусалгагүй. Гэбэшье Сайгондо боло... hан хэрэгүүдтэ Америкын ... тушаалтай хүнүүд ехэ анхар... гааб хандана гэжэ абтаhан ... сэл соо заагданхай.

Урда Вьетнамда тохёолдоhон... далые өөhэдынгөө сэрэгэй ди... тическа хүдэлмэрилэгшэдтэй ... хын зорилгоор президент К... тусхай суглаа зарлаhан бай...

„У-2" гэдэг агаарай тагнуулшан унагаагдаба

ПЕКИН, ноябриин 1. (ТАСС). Хитадай Арадай-сүлөөрэлгын армиин агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй подразделени «У-2» түхэлэй тагнуулай чанкайшистска самолёдые унагааба. Энэ самолёдынь Америкэдэ бүтээгдэнхэй. Тус самолёт мүнөөдэр Үдын хойно Зүүн Хитадай район ... агаарай хилые эбдэжэ ороhон ... гэжэ Синьхуа агентство мэдээ...

Редактор Ц. ОЧИРО...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00568. Зак. № 6412.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1963 оной ноябриин 3.